

Інтуїція — зброя інвестора

Український ринок нерухомості переживає кризу через відсутність законодавства, обвал долара та слабкий контроль за дотриманням будівельних норм

» стор. 8

Репетиція ЗНО

До 11 грудня буде оголошено вартість пробного тестування

» стор. 9

Завірюха, метіль, завірюха...

Хуртовини, шалений вітер і мороз найближчими днями накриють всю Україну

» стор. 3

Україна молода

Середа, 4 грудня 2019 року

№ 136 (5593)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 23,957 грн
1 € = 26,408 грн
1 рос. руб. = 0,371 грн

В обійми нахабного шулера

У розбурханих передчуттях нормандського формату

» стор. 4

Передплатіть «Україну молоду» на 2020 рік

стор. 7

«Закон про Державне бюро розслідувань ставить цю службу в залежність від одного органу — офісу президента, але ДБР має бути незалежною структурою».

ПАРЛАМЕНТ

Диктатура під гарними гаслами

ДБР — правоохоронний орган офісу президента

Тетяна МИХАЙЛОВА

...Ознака початку зимових засідань Верховної Ради традиційна — опозиція розкачує тему тарифів. Ідеться про реакційну опозицію. Саме цим відзначилася погоджувальна рада у перший робочий день грудня. Зниження тарифів завзято вимагали фракції «ОПЗЖ» та «За майбутнє». Однак це питання не стало основною темою парламентського вітторка. Тон турботижно у Верховній Раді вчора задало прийняття закону про реформу Державного бюро розслідування щодо вдосконалення роботи цього органу — в другому читанні. Закон прийнято 250 голосами. Окремо прийнята важлива поправка, що передає до ДБР справи Майдану та дозволяє продовжити розслідування.

Початок робочого дня парламентаріїв став кадровим. Колишній голова Інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович на засіданні парламенту 3 грудня склав присягу народного депутата Верховної Ради. Після принесення присяги В'ятровичем спікер Дмитро Разумков оголосив, що ексочільник Інституту нацпам'яті увійшов до складу фракції «Європейська Солідарність».

Він зайшов у парламент замість Ірини Луценко, котра відмовилась від мандату через проблеми зі здоров'ям.

Ексдиректор Інституту Національної пам'яті вже заявив, що збирається у Раді будувати український мир і зупиняти «руський мир».

Також у ході ранкового пленарного засідання спікер Дмитро Разумков оголосив про виключення народних депутатів Антона Полякова, Анни Скороход та Романа Іванісова з фракції «Слуга народу».

Отже, суперечки довкола поправок до закону про вдосконалення роботи ДБР стали просто інтелектуальною розминкою для парламентаріїв, тому що, незважаючи на заклики до здорового глузду колег депутатами від опозиції — Миколою Княжицьким та Іриною Геращенко, правки їхні не були підтримані.

Зокрема, депутат Микола Княжицький застеріг: «Ми приймаємо закон, який передає слідчо-репресивні дії в одні-єдині руки. Орган ДБР має бути незалежним, тому перший заступник і заступники мають призначатися на конкурсній основі».

Більшість цю пропозицію, як й інші зауваження народного депутата Княжицького, не підтримала.

«Ви будете диктатуру під гарними гаслами», — звернувся Микола Княжицький до совісті «Слуг народу».

Депутат від «Європейської Солідарності» Ірина Геращенко зазначила, що монофракція вже понаприймала законів у турборежимі, які зараз намагається виправити. Мовляв, так само буде і з цим законом. За словами Ірини Геращенко, закон про Державне бюро розслідувань ставить цю службу в залежність від одного органу — офісу президента, але ДБР має бути незалежною структурою.

«ДБР отримає новий статус, але не змінюється його ідеологія, і це неприпустимо, зважаючи на те, що саме цей орган має розслідувати справи Майдану», — зазначила Ірина Геращенко.

А тим часом «праву руку» директора ДБР підозрюють в отриманні хабара в розмірі \$150 тис. Ще один аргумент на користь необхідності перезавантажити керівництво Бюро. Ця організація створювалася як незалежна і об'єктивна. Шкода, якщо ці добрі наміри не виправдаються», — йдеться у «Фейсбуці» президента Володимира Зеленського.

Депутати прийняли рішення достроково звільнити директора ДБР Романа Трубу і його заступників.

Загалом парламентарії були знервовані — ніяк не могли зосередитись, всістись на свої робочі місця, стовбичачи перед очима працюючих законотворців. Вочевидь, незважаючи на позірну самовпевненість, непосидючі місця таки в когось підгорають. ■

НА ФРОНТІ

«Донбаський салют» на честь нормандської зустрічі

Жоден формат не впливає на інтенсивність ворожих обстрілів

Леонід ШКІЛІНДЕЙ

За минулу добу збройні формування Російської Федерації та їхні посіпаки, за офіційними даними, п'ять разів порушили режим припинення вогню. Противник обстрілював позиції Об'єднаних сил із гранатометів різних систем і стрілецької зброї, з великокаліберними кулеметами включно.

На луганському напрямку, за який відповідає оперативно-тактичне угруповання «Північ», російські окупаційні війська вели вогонь по наших укріпленнях зі стрілецької зброї поблизу Луганського.

На донецькому напрямку, в межах відповідальності оперативно-тактичного угруповання «Схід»,

Окупанти обстріляли захисників Лебединського з гранатометів.
Фото з сайту ukrinform.com.

ворожі обстріли зафіксовано неподалік Павлополя — з автоматичних гранатометів та великокаліберних кулеметів; у районі Старогнатівки — зі стрілецької зброї; поблизу Лебединського — зі станкових протитанкових та автома-

тичних гранатометів; біля Авдіївки — з АГС, ручних протитанкових гранатометів і стрілецької зброї.

Втрат серед військовослужбовців Об'єднаних сил унаслідок обстрілів не зафіксовано. ■

СТАТИСТИКА

Кому я винен — пробачаю

Борги населення за житлово-комунальні послуги зростають щомісяця

Тарас ЗДОРОВИЛО

Відповідно до Житлового кодексу, кожен власник нерухомості зобов'язаний своєчасно вносити плату за житло і комунальні послуги. Причому виникає цей обов'язок відразу після реєстрації права власності на житлове приміщення. Більше того, немає значення, чи проживає власник квартири (будинку) там фактично, чи ні. Якщо ви господар житла — зобов'язані за нього заплатити.

Квитанції на оплату «комуналки» приходять щомісяця, але через постійне зростання тарифів на електроенергію, воду, газ і опалення платити пересічному українцю стає все складніше. Таким чином, одночасно зі збільшенням сум у платіжках зростає і розмір заборгованості за комунальні послуги.

Згідно з найсвіжішими даними Державної служби статистики, заборгованість населення України з оплати житлово-комунальних послуг у жовтні 2019 року збільшилася на 1,7% у порівнянні з вереснем і становить 47,3 млрд грн (і це без урахування електроенергії). Також у цій колосальній сумі не враховані дані з анексованого Криму та Севастополя, а також із частини тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей.

Якщо вірити всезнаючому Держстату, то загалом у жовтні цього року українці сплатили за житлокомпослуги 5,8 млрд грн, що становить лише 83,2% від нарахованої за цей місяць суми. За постачання електроенергії сплачено 3 млрд грн (105,8% нарахувань за рахунок погашення заборгованостей попередніх періодів).

Причому найдисциплінованішими платниками житлокомпослуг у жовтні виявилися мешканці Одеської (98,6% від нарахувань),

Херсонської (97,7%) та Запорізької (91,2%) областей. А ось «забили» на борги жителі Донецької, Сумської, Вінницької, Житомирської, Івано-Франківської, Тернопільської, Полтавської та Київської областей, де зафіксовано найнижчий рівень оплати (63-80% від суми нарахувань).

У Держстаті також повідомили, що від початку року з населенням укладено 57,1 тис. договорів про погашення реструктурованої заборгованості за житлово-комунальні послуги на загальну суму 446,9 млн грн. Сума внесених платежів, з урахуванням довгострокових договорів, становить 258 млн грн. А середні нарахування за житлово-комунальні послуги в країні на одного власника особового рахунку з урахуванням споживання електроенергії (з розрахунку 150 кВт-год) у вересні-2019 становили 938,9 грн.

Додамо, що якщо споживач має заборгованість за житлово-комунальні послуги і відмовляється пла-

тити її в добровільному порядку або укласти договір реструктуризації, то така заборгованість стягується через суд. При цьому судовий процес проходить у «спрощеному» порядку (ст. 95 Цивільного процесуального кодексу) шляхом видачі судового наказу, без виклику боржника.

Крім того, відповідно до частини 2 статті 625 Цивільного кодексу України, кредитор має право вимагати оплати заборгованості з урахуванням індексу інфляції за весь час прострочення, а ще — 3% річних від суми боргу.

Невиконання боржником вимог судового наказу може призвести до арешту рухомого та нерухомого майна з подальшою їх реалізацією (ст. 56 Закону України «Про виконавче провадження») або за наявності умислу боржника — до відкриття кримінального провадження за статтею 382 Кримінального кодексу України — «невиконання судового рішення». ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Харків

■ ФЕСТИВАЛЬНИЙ СИНДРОМ

По-перше, гопак — це красиво

Відбулося традиційне свято українського народно-сценічного танцю

усієї України, де й пролунала ініціатива створити програму подорожей по інших регіонах. У підсумку майстри народного танцю Полісся зібралися у Чернігові, а днями фестиваль продемонстрував особливості українського мистецтва прикордонної Слобожанщини. «Упродовж дня члени журі фестивалю у складі відомих хореографів із Києва і Харкова, а також вчених профільних ВНЗ країни побачили понад 70 танцювальних номерів і переконалися в тому, що Слобожанщина — український регіон, — повідомила одна з організаторів заходу Ганна Андрющенко. — Тут, як і в інших регіонах країни, люблять, цінують і бережуть українську культуру, збагачуючи її канони сучасними новаціями».

Усі заходи фестивалю, як завжди, транслювали в

«Гопакфест»: дали лиха закаблукам.
Фото з сайту times.kharkiv.ua.

режимі онлайн із проведенням голосування на приз глядацьких симпатій. Кількість тих, хто проголосував, перевищила 9 тисяч осіб. Це значно більше, ніж у по-

передні роки. Тобто інтерес до «Гопакфесту» продовжує зростати, і тепер його дивляться шанувальники українського мистецтва в багатьох країнах світу. ■

Світлана МИЧКО

Фахівці відомого своєю професійністю ресурсу <http://texty.org.ua/> презентували в Києві Фейкогриза — додаток, який дає змогу виявляти та позначати маніпулятивну інформацію на сайтах та попереджати про неї інших користувачів. «Додаток позначає дезінформацію та маніпуляції в новинах за допомогою нейронмережі, створеної та тренуваної «Текстами» на тисячах зразків маніпулятивних новин. Крім того, він залучає до взаємодії користувачів, які щодня читають новини. Вони можуть не тільки бачити позначки від Фейкогриза, а й надсилати йому власні повідомлення. Стикаючись із маніпулятивними новинами, за допомогою додатку можна надати їм оцінку, відносячи їх до різних видів дезінформації. А інші користувачі, які встановили собі додаток, зможуть побачити ці оцінки, верифіковані алгоритмом», — так представляють про своє дітище його творці. А ось що розповідає про себе він сам на «батьківському» сайті: «Я — Фейкогриз. Моя суперсила — попереджати про маніпуляції, фейки, «заказухи», пропаганду та дезінформацію. Коли ви заходите на сайт-смітник або на матеріал із дезін-

Катерина БАЧИНЬСЬКА

По 2 тис. 600 гривень на місяць протягом року отримуватимуть 270 переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад і Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України. Виплати надходять юним науковцям, які отримали дипломи лауреатів стипендії президента України. Стипендіатів обрали серед понад мільйона учасників. Це — 150 переможців учнівських олімпіад із навчальних предметів і 120 — Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт.

Як відзначила міністерка освіти і науки України Ганна Новосад, такі стипендії є одним з інструментів для стимулювання наукової кар'єри. Але, крім коштів, МОН обіцяє й інші додаткові мотиватори для розвитку талановитої молоді. «Важливо винагороджувати талановиту молодь не просто грошима, а також і освітніми можливостями, тому що одна справа отримати кошти, а інша — дати можливість цьому переможцю чи переможниці поїхати в CERN чи NASA, чи в якийсь інший

■ ІНТЕРНЕТРІ

Заведіть собі Фейкогриза

Відтепер боротися з дезінформацією у всевітній мережі стане легше

формацією, я надсилаю сповіщення, адже турбуюсь про вас. Я дізнаюсь про дезінформацію від користувачів та від дослідників медіа. Я працюю завдяки вашим підказкам! Тому прошу допомогти: зареєструйтесь та позначайте дезінформацію, яку бачите. Так я зможу попередити про неї інших. Ба, більше, мої розробники використовують мітки користувачів для навчання роботи Дезінфошукача, який сам знаходить підозрілі новини. Ви працюєте з новинами? Тоді використайте мене для збору матеріалів. Ви можете додавати власні мітки новин, які бачите тільки ви. Всі позначені мітки й коментарі можна буде скачати в таблиці для подальшої роботи.

Як повідомили розробники, Фей-

когриз наразі існує у вигляді розширення для браузерів Google Chrome та Firefox (<https://addons.mozilla.org/en-US/firefox/>), а також Telegram-бота (https://t.me/fakecrunch_bot). А ось тут, на Youtube — https://www.youtube.com/watch?time_continue=7&v=fWRHLqpw5WY&feature=emb_logo — можна знайти детальну інструкцію, як користуватися цим чудовим новим помічником. До речі, дехто вже висловлює побоювання, що Фейкогриза навмисне заводять у оману різні погані боти і люди. Однак його розробники впевнені, що він справиться з такими викликами. Отже, реєструймося, і разом очищаймо наш інформаційний простір від різної нечисті. Ви допоможете Фейкогризу, а він допоможе вам. ■

■ ПІДТРИМКА

Не словом, а коштом

Молодим науковцям держава надасть стипендії за розробки науково-дослідницьких робіт

науковий центр для ознайомлення чи проведення власних досліджень», — підкреслила Ганна Новосад.

Серед лауреатів стипендії, зокрема, учень Малої академії наук України Євген Чернозуб із Херсона, який створив біомеханічну руку на дистанційному керуванні. Виборов стипендію і школяр із Києва Дмитро Коваленко, який винайшов екологічний метод утилізації відпрацьованих шин. Грошову винагороду також отримав учень МАН Артем Денисюк. Він знайшов спосіб зменшення енерговитрат у метро. «Стипендія президента України — це один із видів державної підтримки творчо обдарованої молоді, нашої молоді еліти, яка сьогодні мотивована займатись наукою. Зараз

досить складно молодій людині вибрати напрямок, оскільки бурхливий розвиток наук змінює світ і зорієнтуватися дуже важко, тому Мала академія наук дає можливість і підтримку вибору напрямку», — підкреслив президент МАН Станіслав Довгий.

Нагадаємо, що 47 стипендіатів, які цього року отримали кошти від президента України, вже вдруге удостоїлися цієї премії, п'ять юних дослідників стають лауреатами стипендії третій рік поспіль, а учень 11 класу навчально-виховного комплексу «Новопечерська школа» з Києва Олексій Масалітін — уже вчетверте. Усього за 13 років стипендію отримали 3 тис. 780 обдарованих дітей. ■

■ НЕБЕСНА КАНЦЕЛЯРІЯ

Завірюха, метіль, завірюха...

Хуртовини, шалений вітер і мороз найближчим часом накриють всю Україну

Ірина КИРПА

Новорічні свята та Різдво «порадують» мешканців нашої країни небувалыми сніговими бурями. Ключову роль у різкому похолоданні на більшій частині території України, а також у розгулі хуртовин і завірюх зіграє переміщення холодних повітряних мас із Сибіру.

Гірський район Карпат в Івано-Франківській області вже засипало сніговим покривом, висота якого місцями досягає 16 сантиметрів.

Однак, незважаючи на те, що зараз цей регіон України переживає 10-градусні морози, у найближчі дні дасть про себе знати відлига, що збільшить ризик сходження лавин (про це всіх туристів уже попередили синоптики та рятувальники ДСНС України).

Крижаний дощ із невеликими снігопадами очікується на всій території України, включаючи Київщину, Вінниччину та Житомирську область.

Зачеплять хуртовини із заморозками й південні регіони країни, проте це буде, швидше, схоже на «пробу сил», і перший сніг на Херсонщині, Миколаївщині та Одещині дуже швидко розтане.

У грудні 2019-го синоптики прогнозують середньомісячну температуру для всієї України від 1 градуса тепла до 4 градусів морозу, найтепліше буде в Криму — до 3 градусів тепла, що близько до середніх багаторічних значень.

У перший місяць зими також очікуються різкі скачки температури повітря, фахівці Укргідрометцентру підраховали, що абсолютний мінімум температури повітря в грудні може бути 21-27 градусів морозу (у південних регіонах від 17 до 28 градусів морозу), а абсолютний максимум — від 10 до 18 градусів тепла (у південній частині країни та на Прикарпатті місцями 19-20 градусів тепла, у Криму до 25 градусів тепла).

Такий прогноз погоди для України до кінця 2019 року підтвердили й британські метеорологи, а також народні синоптики.

Морози, нехай і не великі, але скоро повернуться, попереджає народний синоптик Леонід Горбань. Нічні температури у більшості регіонів України очікуються від 2 до 4 градусів морозу та від 0 до 1 градуса тепла вдень. Друга відлига очікує нас уже 6 грудня, триватиме вона як мінімум до 12—13 грудня 2019 року. А починаючи з 13 грудня і до кінця місяця — суцільні морози. Нічні температури очікуються від 6 до 9 градусів морозу, а 22-25 грудня — навіть від 21 до 27 градусів морозу. Хороший сніг чекаємо на католицьке Різдво, а також ближче до новорічних свят, із 28 по 30 грудня.

А ось директор Укргідрометцентру Микола Кульбіда проявив обережність у довгострокових прогнозах погоди для всієї країни, заявивши, що торік зима за температурним режимом була вищою за норму, й подібна тенденція збережеться і на майбутній зимовий сезон. Сильні похолодання взимку матимуть короткостроковий характер.

У цілому зима для України в новому, 2020, році обіцяє бути суворою аж до середини лютого, хоча кількість опадів знизиться до середньомісячної.

У січні-лютому сніговий покрив буде традиційно високим у північних регіонах і центральній частині України, а ось мешканці півдня країни звично радітимуть кожній сніжинці. ■

■ СЦЕНАРІЇ

В обійми нахабного шулера

У розбурханих передчуттях нормандського формату

Тетяна ПАРХОМЧУК

Україна відраховує дні до саміту, де на президента Володимира Зеленського чекає справжній іспит — гідно протистояти досвідченому чекісту Володимиру Путіну. Бо є загроза поповнити лави країн, за визначенням політичного оглядача Віталія Портникова, — «вічних інвалідів», котрих такими зробила саме Росія. Першими з колишніх братніх союзних республік цей список відкрили Молдова й Грузія. І якщо Зеленський погодиться на умови Путіна, то тоді Україні з цього замкненого кола зможе допомогти вибратись лише диво.

Один відомий професор чорної магії ще сто років тому, проводячи сеанс у театрі «Вар'єте», сказав: «Люди як люди, вони мало змінилися за дві сотні років».

Очільник Кремля так само, як і Воланд, уміє використовувати ці глибинні пізнання людської психіки при втіленні своїх планів. Бо протистояти Путіну з числа керівників держав із коліски СРСР не зміг ніхто. Це під силу лише Петру Порошенку, однак історичний ерзац перекинув нас у іншу позицію.

Мітка: 20 років

Є якась містична закономірність: кожна держава, що проходить процес становлення, переживає період страшенної кризи. Так було з країнами Прибалтики, Угорщини, Румунії, Чехії... Вони протягом 20 років втрачали шанс побудувати все те, що ми називаємо суверенною державою, і потім на межі 20 року починали або втрачати свою незалежність, або дуже дорого за неї платити. Така доля спіткала й Україну. Лиш тільки почав утілюватись сценарій побудови незалежної держави й нарешті вона почала відбуватись, як на нас пішов дуже складний і небезпечний ворог.

Отже, 9 грудня, за визначенням чималої кількості політологів, може стати переломним моментом у сторінці нашого сьогодення літопису.

Чи думав 20 років тому успішний артист й інтерпретатор політичної сатири з України Володимир Зеленський, виступаючи і на російській сцені, і на корпоративах, що йому доведеться вести гру не лише за написаним сценарієм, а й психологічну з «кошієм безсмертним» кремлівської політики за інтереси великої вільнолюбивої європейської держави, що стала бар'єром між агресором і Європою. І доречне запитання: а чи побутують у ментальності нинішнього президента України саме такі визначення своєї Батьківщини?

Шпаргалка розмови

Отже, наразі світові ЗМІ анонсують особисту розмову лідерів двох воюючих країн 9 грудня на нормандському саміті. Про що будуть говорити? Що планує окреслити Володимир Зеленський? Згадаймо, про це вітчизняні журналісти почали розпитувати ще

Фото з сайту 24tv.ua.

під час виборів, перед другим туром. Тоді Зеленський відповів: «Ну нарешті ви повернули наші землі. Скільки грошей ви готові ще компенсувати за те, що відібрали наші території і допомагали людям, котрі брали участь у ескалації Криму й Донбасу, допомагали їм на страшному, жорстокому, ганебному шляху».

Тепер же в інтерв'ю німецькому виданню Spiegel український президент Володимир Зеленський не так зухвало висловлюється про свої очікування від нормандської зустрічі, зокрема, й від розмови з Путіним.

Якщо Путін дав згоду, то все піде по його сценарію.

«Перш за все важливо, щоб ми досягли конкретних термінів повернення всіх українських полонених. Серйозне перемир'я з серйозним припиненням вогню. Серйозне — це без жодних пострілів. Передача контролю Україні над кордоном українсько-російським. Четверте питання — можливість проведення місцевих виборів вже на території України, а не на тимчасово окупованій території України», — зазначив Володимир Зеленський.

Дивна поступливість Кремля

Насправді Зеленський і Путін розмовляли вже декілька разів, що правда, лише телефоном. Але дзвінки ці вийшли не безрезультатними. Після тих розмов додому з російського полону повернулись 35 українців — моряки та політичні в'язні.

Ще одна тема розмови між Путіним та Зеленським — повернення катерів, що їх захопили росіяни рік тому в районі Керченської протоки. Судна повернули. Щоправда, в такому обшарпаному стані (навіть унітази позивали), що ремонтувати, за словами фахівців, доведеться не менше трьох місяців.

Але нагадаймо, російський президент недавно не давав ствердної згоди щодо своєї участі в саміті. То чому Володимир Путін погодився приїха-

ти в Париж? Політичні аналітики стверджують, що так він прагне схилити Зеленського до прямих перемовин із лідерами ОРДЛО. Кремль так само чинив з Південною Осетією і Абхазією в Грузії; невизнаним Придністров'ям у Молдові.

«Легітимізація режимів, створених Кремлем, є важливим зовнішньополітичним завданням Москви, тому що це дозволяє, з одного боку, вважатися посередником у конфлікті, а з іншого — дезактивує бажання колишніх радянських республік іти до Європи чи Євросоюзу», — вважає політичний оглядач

Віталій Портников.

Росія, за звичаєм, користується усіма перевагами становища нахабного шулера: продовжує заперечувати свою причетність до війни на Донбасі, визнаючи водночас, що підтримує своїх ставлеників на невідконтрольованих Києву українських територіях Донецька й Луганська. Політичне лицемірство — взагалі зручний інструмент для режимів, які вважають імідждинічного міжнародного громили власним репутаційним досягненням.

Момент істини: переграги Путіна

На думку українських дипломатів, розмова тет-а-тет між Путіним і Зеленським необхідна.

«Там має бути такий момент істини, який покаже новообраній владі, особисто президенту Володимиру Зеленському, що це за персонаж з того боку, й дасть почути від нього його реальну позицію, — каже директор дипломатичної академії наук при МЗС України Сергій Корсунський. — Дуже важливо розуміти його позицію, щоб прийняти рішення нам. Тому що, якщо будуть виставлені такі умови, які ми не можемо виконати, значить, треба шукати інші шляхи».

У форматі перемовин вічна-вічє величезний ризик: Володимир Путін — досвідчений

чекіст, який із такими, як Зеленський, провів усе життя, намагаючись їх або завербувати, або залакати.

«Путіну вдавалося залакати навіть таких керівників колишніх союзних республік, котрих неможливо порівняти із Володимиром Зеленським, — каже Віталій Портников. — Наприклад, Віктор Янукович погодився загальмувати євроінтеграцію України. Так само повісив і експрезидент Вірменії Сергій Саргсян».

І хоча Володимир Зеленський уже зустрічався зі світовими лідерами провідних держав — попередній досвід у грі з Путіним не порятує. Хоча готуватись до зустрічі варто досить серйозно.

«Президенту Володимиру Зеленському потрібна не стільки професійна, скільки психологічна підготовка, тому що витримати тиск росіян дуже важко», — констатує Сергій Корсунський.

План «Б» — не хрест на євроінтеграції

Дипломати називають цю зустріч ледь не останньою спробою виконати Мінські угоди з врегулювання ситуації на Донбасі.

Очільник Міністерства закордонних справ України Вадим Пристайко заявив: «...У протилежному випадку (коли не вдасться відстояти наші позиції) доведеться шукати інші шляхи. Однією з альтернатив може бути миротворча місія ООН на сході України».

Та в будь-якому випадку такий сценарій можливий тільки в тому разі, якщо з ним погодиться Кремль.

Політологи відзначають відразу кілька ризиків, пов'язаних із таким сценарієм, і слова голови МЗС вважають радше елементом переговорів, аніж реальним планом дій.

«Ми маємо розуміти, що тоді Європа зніме санкції. Тому що ми відмовляємося від участі Європи далі у переговорному політико-дипломатичному процесі. І ще один важливий момент, що реалізація такого сценарію може поставити хрест на євроінтеграції, тому що ми де-факто кажемо Європі, що ми від вас відмовля-

мось. Я думаю, що тут більше елемент шантажу щодо Європи. Вони підштовхують цією заявою, що потрібно щось робити», — каже політолог Сергій Постолювський.

«Частиною і механізмом цього врегулювання може бути запуск операції з підтримання миру. Вона можлива лише за умов, коли є згода Ради Безпеки ООН. А у Радбезі, як ви знаєте, є Російська Федерація серед постійних членів, яка володіє так званним правом вето», — зауважив президент Української асоціації зовнішньої політики Володимир Хандогій.

Якщо домовитися не вийде, в команді українського президента допускають зміну формату переговорів, точніше його розширення. Голова парламентської фракції «Слуга народу» Давид Арахамія заявив: до переговорів можуть приєднатися лідери США та Великої Британії. Президент Дональд Трамп публічно дав зрозуміти: готовий брати участь у саміті. Водночас через вихід Об'єднаного Королівства з ЄС і процес імпічменту президента США експерти вважають малоімовірною участь цих країн у переговорах.

«Можливо, в офісі президента і в нашому МЗС роблять ставку на те, щоб чимшвидше продемонструвати всьому світу, що навіть з новим президентом України Російська Федерація все одно не буде домовлятися в інший спосіб, аніж це було раніше. Що вона так само не погодиться на безпекові гарантії. Але при цьому нова влада може мати козир і сказати: ну от бачите, ми хотіли, прагнули, але без безпеки ми не будемо говорити про політику. І тоді можна буде взагалі заморозити на певний час переговорний процес і навіть Мінський процес», — зазначає політичний аналітик фонду «Демократичні ініціативи» Марія Золкіна.

Кордон України й Китаю — наш порятунок?

Українці не залишаються байдужими щодо підготовчих моментів, дій і заяв політиків, висловлюючи свої гарячі позиції у соцмережах.

«Лише кордон України й Китаю нам допоможе. Contra spem spero! Без надії сподіваюсь Леся Українка...», — прокоментував користувач з ніком Сліпий Славко.

«... під час кави нарешті зустрінуться — і що? Розширювати формат? Кому він ще потрібний? Трампу? — іронізує ще один дописувач у соцмережах. — Він уже своє сказав на зустрічі (бідному щелепу ледь не під стільцями прийшло шукати). Борису? Так йому Путін організував гру в пісочниці ще 2016р., не до України. Навіть якби і приєдналися, то, як і Зеленський, вони «не в темі», було б ще гірше для України — Путін зробив би їх своїми асистентами. Сподіватися на резервний план команди? А хто його команда? Один — маріонетка Коломойського, другий — маріонетка Путіна, третій — їх прес-секретар. Заспокоїтесь, відсуньте в сторону кавову чашку, якщо Путін дав згоду, то все піде по його сценарію. Перед ним же буде сидіти не Порошенко, буде сидіти ще один «професор», з яким Путін уже зустрічався на закритому корпоративі». ■

■ ПОСЛУГА ЗА ПОСЛУГУ

Ігор ВІТОВИЧ

Президент США Дональд Трамп подякував президенту України Володимир Зеленському за його слова щодо відсутності тиску під час телефонних переговорів, що спричинили в США так званий «Українагейт», чи «український скандал». Про це Трамп написав у понеділок, 2 грудня, на своїй сторінці в соціальній мережі «Твіттер» у відповідь на оприлюднене інтерв'ю Зеленського, котре той дав кільком іноземним ЗМІ. На тлі заяв Зеленського Трамп вважає «закритою» тему щодо «Українагейту».

Інтерв'ю Зеленського західним ЗМІ

Напередодні переговорів у нормандському форматі, запланованих на 9 грудня, Володимир Зеленський 30 листопада зустрівся з представниками кількох впливових закордонних ЗМІ. Текст розмови вийшов друком 2 грудня у двох тижневиках, американському «Тайм» та німецькому «Шпигель», та двох газетах, французькій «Монд» та польській «Газеті виборчій».

Провідний інтерв'юер часопису «Тайм» Саймон Шусер подав свій звіт про зміст розмови із Зеленським під гучним заголовком «Я не довіряю абсолютно нікому». Так президент України відповів на запитання, чи довіряє він Володимир Путіну напередодні переговорів у нормандському форматі.

Відповідаючи на запитання про відносини зі США на тлі скандалу з можливим імпічментом Дональда Трампа, Зеленський наголосив, що два президенти не вели розмову з позиції «послуга за послугу». Але зазначив, що блокування військової допомоги не вкладається в концепцію стратегічного союзництва. «Не хочу, щоб ми виглядали жebraками. Але ви маєте зрозуміти — у нас війна. Якщо ви наш стратегічний партнер, ви не можете взяти і щось заблокувати. Думаю, це про справедливість. Це не про «послуга за послугу», — цитує Зеленського «Тайм».

Попри заперечення Зеленського, що на нього не було тиску з боку Трампа і що не було жодних домовленостей типу «послуга за послугу», але він і сам вдався до чогось подібного. Якщо в липні в телефонній розмові Трамп пропонував Зеленському: «Візьмись за Джо Байдена, і я допоможу тобі», то тепер Зеленський доволі прозоро натякає Трампу: «Я очищу тебе від звинувачень, які стали підставою для процедури імпічменту, а ти допоможи мені в перемовинах із Росією».

■ ЗАРОБІТЧАНИ

До «братів» у рабство

Робота в Росії все ще популярна серед українців, але загрожує невольництвом

Олег БОРОВСЬКИЙ

За останні три роки 49 тисяч українців постраждали від торгівлі людьми, а з 1991 року близько 260 тисяч наших співвітчизників побували у статусі «живого товару». При цьому найбільше українці потрапляють у трудове рабство в Росії, повідомляє Бі-Бі-Сі. Видання посилається на результати дослідження, проведеного на замовлення представництва Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні.

Абсолютна більшість українців (94%), які постраждали від торгівлі людьми, це ті, хто потрапив у трудове рабство. Більша частина постраждалих (65%) зазнали експлуатації на території сусідньої

Росії. Попри це, як свідчить опитування, 13% українців готові погодитися на ризиковану пропозицію щодо роботи за кордоном, яка може призвести до рабства. Водночас 11% українців готові працювати без офіційного працевлаштування, 5% готові працювати у закритих приміщеннях, без змоги залишити робоче місце.

Усього за кордоном, за даними дослідження, працювало більше одного мільйона українців. При цьому кожен третій трудовий мігрант з України працював нелегально. У кожній десятій українській родині хтось і зараз працює за кордоном.

Найбільш бажаними країнами для роботи українці називають Німеччину — 43%,

Гріхи відпущено?

Трамп вважає «Українагейт» вичерпаним

Дональд Трамп: «Дякую президенту Зеленському».

Усі чотири видання наводять слова Зеленського, що він вважає, що Дональд Трамп може допомогти Києву в переговорах із Володимиром Путіним. «У США є прями відносини з Росією. У них є вплив у Європі. Я думаю, що Дональд Трамп може поговорити з Володимиром Путіним і покінчити з цією трагедією», — заявив Зеленський, наголосивши, що його пріоритетом є «порятунок життів» на Донбасі.

Водночас він дав зрозуміти, що розраховує на допомогу США і в питанні повернення Криму. Мовляв, повернення півострова Україні повинне обговорюватися в «особливому» порядку в ході міжнародних переговорів за участю США.

«Індульгенція» видана, а чи буде за неї подяка?

«Прощення гріхів» було адресоване не стільки Трампу, як Конгресу, де триває процедура імпічменту президента Трампа. Інтерв'ю Зеленського чотирьма виданнями прокоментував не лише Дональд Трамп, а й держсекретар США Майк Помпео.

«Гаряча новина: президент України знову заявив, що президент Трамп не зробив нічого поганого стосовно України, нашого спілкування та дзвінків. Якщо радикальні ліві демократи при своєму розумі, а це не так, то спра-

ву було б закрито!» — написав Дональд Трамп у «Твіттері». «Дякую президенту Зеленському», — додав президент США.

Помпео був конкретнішим. «Я розумію, що керівництво України хоче отримати допомогу від Сполучених Штатів Америки. Справді українське керівництво багато років хотіло отримати оборонну летальну допомогу від США за президентства Обами, а він кожного року відмовляв у наданні такої допомоги», — сказав держсекретар США в інтерв'ю Fox and Friends, коментуючи ремарку Зеленського. «А ця адміністрація — не один раз і не двічі, а тричі надавала зброю, оборонні системи, яких потребують збройні сили України, щоб захиститися від дій Росії на південному сході України, на Донбасі. Ми неухильно прагнемо цієї стратегічної мети. Ми підтримуємо народ України і його здатність себе захистити», — похвалився Помпео.

«Я пишаюсь тим, що ми робимо. Я цілком розумію, що президент Зеленський хотів би більше і швидше. Я це розумію. Однак ця адміністрація важко працює задля надання допомоги українській обороні», — додав Помпео. Але жодним словом не згадав про можливу політичну та дипломатичну допомогу Україні в її протистоянні з Росією. ■

■ ДИКТАТУРА

Полювання на відьом починається...

Путін підписав закон, який дозволяє визнавати громадян «іноземними агентами»

Олег БОРОВСЬКИЙ

Президент Росії Володимир Путін підписав закон, який дозволяє визнавати «іноземними агентами» фізичних осіб. Документ опублікований увечері понеділка, 2 грудня, на офіційному інтернет-порталі правової інформації. Законопроект був ухвалений нижньою палатою російського парламенту в остаточному, третьому, читанні 21 листопада. Рада Федерації схвалила його 25 листопада.

Закон передбачає, що «іноземними агентами» можуть бути визнані фізичні особи, які поширюють матеріали засобів інформації, що визнані «іноземними агентами», або беруть участь в їх створенні, а також отримують гроші або майно з-за кордону чи від російських юридичних осіб, що фінансуються з іноземних джерел. Таке формулювання дозволяє припустити, що закон може бути застосований, наприклад, до людей, які в соціальних мережах репостять повідомлення ЗМІ, визнаних «іноземними агентами».

Вести реєстр іноземних ЗМІ, що виконують роль «іноземного агента», доручили міністерству юстиції, яке погоджує свої дії з міністерством закордонних справ Росії, повідомляє «Радіо «Свобода».

Сполучені Штати стурбовані поправками до російського законодавства, згідно з якими «іноземними агентами» можуть бути визнані фізичні особи. Речниці Держдепартаменту Морган Ортагус написала в «Твіттері», що схвалені російським парламентом поправки можуть бути використані «для придушення незалежних голосів». «Ми закликаємо Росію дотримуватися своїх зобов'язань у питанні свободи слова, відданість яким підтвердив Лавров на конференції ОБСЄ з питань свободи ЗМІ», — написала Морган Ортагус.

Раніше 19 міжнародних журналістських і правозахисних організацій, серед яких «Міжнародна амністія» (Amnesty International), «Відстежування людських прав» (Human Rights Watch), «Репортери без кордонів», Міжнародна федерація за права людини (FIDH) та Комітет захисту журналістів, закликали владу Росії відмовитися від поправок до закону про «ЗМІ — іноземних агентів». Відкритий лист Володимирів Путіну із закликом не підписувати законопроект надіслали представники російської інтелігенції. Президент проігнорував ці заклики.

Президент «Радіо Вільна Європа / Радіо Свобода» Джеймі Флай раніше заявив, що схвалені Державною думою Росії поправки до законодавства є серед «небезпечних, все активніших зусиль, спрямованих на переслідування журналістів медіакорпорації «Радіо Вільна Європа / Радіо «Свобода» та інших іноземних ЗМІ» і є «черговим кроком до того, щоб громадяни Росії отримували тільки схвалену Кремлем інформацію». ■

Заради заробітку українці готові ризикувати.

Польщу — 35%, Чехію — 23%, Італію — 19%, Канаду — 10%. Росія навіть на шостому році війни залишається бажаним місцем для заробітків для 9% опитаних. І це — попри відсутність верховенства права в цій країні, попри ризик потрапити в рабство або за ґрати. Бо знання російської

мови все-таки лишається вагомим аргументом, аби їхати на заробітки саме до цієї країни.

Дослідження провела компанія Info Sapiens на замовлення МОМ в Україні методом особистого інтерв'ю у червні-серпні 2019 року. Опитали 2 тисячі респондентів. ■

ЛЮДИНА

Обрізані крила
Євромайданівця

Киянина Валентина Вигівського чотири роки тому незаконно засудили в Росії

Ганна ЗЕМКО

Олег Сенцов, Олександр Кольченко, Володимир Балух, Роман Сущенко — нині кожен знає ці прізвища. На щастя, ці політв'язні Кремля уже звільнені. Валентин Вигівський — один зі списку понад 80 українських громадян, які й сьогодні є бранцями політики Російської Федерації, незаконно ув'язненими за свою чітку громадянську позицію.

11 років колонії суворого режиму

Киянин Валентин Вигівський закінчив факультет електроніки НТУ «Київський політехнічний інститут», мав власний бізнес, брав участь у Євромайдані. У вересні 2014 року, під час приватного візиту до Сімферополя, чоловіка затримала т. зв. «кримська самооборона» і доставила до будівлі колишнього ГУ СБУ в АР Крим у Сімферополі. Пізніше його утримували в московському Лефортові, де інкримінували «комерційне шпигунство».

Рідним спочатку про арешт сина не було повідомлено. Батькові вдалося самостійно дізнатися, що Валентина затримано, лише через кілька днів після його зникнення. Майже дев'ять місяців до Вигівського не допускали українського консула. Пізніше на таких зустрічах були присутні співробітники СІЗО, які здійснювали психологічних тиск на підслідного.

У грудні 2015-го у ЗМІ з'явилася інформація про те, що Валентина Вигівського засуджено до 11 років колонії суворого режиму за залучення через інтернет «працівників організацій російського оборонно-промислового комплексу авіаційно-космічного профілю до збирання та надання йому за грошову винагороду закритої технічної документації щодо поточних перспективних розробок».

Мрія дитинства

Валентин із перших класів школи захоплювався технікою. Старшокласником читав багато про історію авіації, про видатних авіаторів. Після школи екзамен здавав одночасно до двох київських вишів: Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського та Національного авіаційного університету. Вступив в обидва. Але вирішив, що навчатиметься у КПІ — бо забажав бути студентом факультету електроніки, який розміщується у тому ж корпусі, де свого часу навчався сам Сікорський.

Хоча хлопцю довелося вибрати спеціальність далеко від авіації, він продовжував поглиблювати свої знання у цій галузі. З роками став справжнім «авіаспецом»-любителем: зібрав одну з найкращих бібліотек у галузі. Спілкувався з такими ж «авіафанами», серед яких були й досвідчені фахівці, відвідував авіавиставки і різноманітні авіашоу.

Батько незаконно ув'язненого Росією Валентина Вигівського домагається звільнення сина.

Валентин брав участь у проектуванні і розробці літальних апаратів «малої авіації». Він був близько знайомий із багатьма російськими фахівцями у цій галузі, які працювали у конструкторських бюро, на авіа-підприємствах, були причетними до створення літальних апаратів. З деякими зустрічався тільки на авіаційних подіях в Україні, з іншими спілкувався через інтернет. Велика авіація, мала авіація, двигуни для літальних апаратів практично стали сенсом його життя!

Після інституту вирішив працювати на себе. Став дрібним підприємцем, очолював велику бригаду з ремонту автомобілів. Планував із часом організувати власне виробництво у малій авіації. А поки мусив заробляти гроші на життя. У 23 роки одружився, скоро у молодій сім'ї з'явився син. Проте захоплення авіацією залишалося, весь вільний від заробляння грошей час молодий чоловік був занурений у крилату тему.

І в російських застінках Валентин Вигівський планує своє подальше життя. Якось зробив креслення заводу, який мріє збудувати, коли повернеться до України.

Дівчина ФСБ

Восени 2014-го Валентин опинився у російському полоні. Схопили його в Криму, у Сімферополі, 18 вересня 2014 року. Туди він поїхав на запрошення людини, якій цілком довіряв. Це була багато років знайома йому дівчина з «авіатусовки», росіянка. Вони часто спілкувалися. Знайома звернулася по допомогу: був хворий її родич, вона збирала кошти на його операцію. Валентин зібрав через знайомих потрібну суму в доларах, тоді постало питання, як їх передати до Росії.

Оскільки справа вже була після Майдану, приїхати до Києва дівчина не змогла — так вона пояснила чоловіку, і запропонувала йому приїхати у Крим. Зустрілися вони в одній із сімферопольських кав'ярень. Коли Валентин там з'явився, вже все

було підготовлено згідно зі сценарієм «впіймання українського шпійона»: група захоплення, камери, свідки. А дівчина, як виявилось пізніше, вже давно співробітничала з російським ФСБ. Її завданням було витягти Валентина з України.

Валентин виїхав із Києва 17 вересня 2014 року. 18-19 вересня припинив відповідати його мобільний, і батьки запідозрили недобре. Звернулися до міліції, там написали заяву про зникнення сина, та й по тому. Далі родина зрозуміла, що потрібно шукати зниклого сина самостійно. Підключили всі зв'язки, які на той час ще мали. Шукали через знайомих і в Криму. Хоч як це дивно, але навіть кримська «самооборона» їм допомагала. Люди відгукувалися на біду, ніхто навіть грошей не просив.

«Майже місяць ми не знали, де наш син і чи він живий, — згадує важку хронологію Петро Степанович, батько Валентина. — Це був найстрашніший час. Коли отримали інформацію, що

його нема в Криму, я подав перший запит в українське МЗС. Через місяць, 20 жовтня 2014 року, від нього прийшов перший лист. Так ми дізналися, що він уже в Москві. Після того відразу українське МЗС дало запит до Москви. Потім ми почали отримувати листи від адвоката, призначеного йому за законами Росії. Слідство тривало. Як ми потім дізналися, весь цей час із Валентина «вибивали покази».

Адреса на листі сповіщала: Лефортово. У Києві батьки звернулися до організації «ЄвромайданSOS». Там порадили правозахисницю Марію Томак. Вона направила до Зої Светової — російської правозахисниці, очільниці російського громадсько-наглядового комітету Москви та Московської області, яка допомогла Вигівським відшукати серед 300 ув'язнених Лефортово сина.

Валентин Вигівський із сином. Фото з родинного архіву.

Відмова працювати на Росію

Слідство тривало майже півтора року — з вересня 2014-го по грудень 2015-го. Спочатку Валентин нічого не визнавав із того, що «шили». Але йому прямо сказали: «Або тебе тут зроблять калікою і ти сидиш на 20 років, або визнаєш свою провину — термін може бути меншим». Без визнання провини до нього не допускали консула України і не дозволяли побачення з мамою.

Коли в Лефортово Валентина вперше побачила мати Галина Василівна, він при зрості 187 сантиметрів важив ледве 60 кілограмів. Тіло своє коштувати не хотів: на ньому були сліди побоїв, до того ж він був увесь обкиданий гнійними фурункулами.

Упродовж т. зв. «слідства» українцю кілька разів пропонували залишитися в Росії: обіцяли, що він зможе працювати в авіаційній галузі — в одному з конструкторських бюро, пропонували певний напрямок роботи. Востаннє це було вже під час оголошення вироку, коли обвинувачувач йому зауважив: «Какая разница, какой родине служить». Але Валентин категорично відмовився, а батькам у листі написав: «Краще бути невизнаним і бідним у рідній Україні, аніж відомим і багатим у Росії».

Як допомагає українська держава

Батько Валентина Петро Вигівський розповідає: «Влада нам трохи допомагала, але саме трохи. Усі ці роки (п'ять років! — Авт.) ми, родичі українських політв'язнів, вимагаємо від керівництва держави, аби була призначена хоча б одна окрема людина з вагомими повноваженнями, яка опікується доллями політв'язнів. Такої людини і такої посади в Україні досі нема! Не існує жодної державної структури, яка б займалася справами політв'язнів: так, усі потроху — трохи МЗС, трохи СБУ, трохи омбудсман. До цього часу не прийняли закон про політв'язнів, хоча проект його вже давно є у Верховній Раді, за цей час бранців стало вже набагато більше, і, судячи з усього, менше їх не буде».

Нині функції спілкування з

родинами бранців Кремля покладені на омбудсману Людмилу Денісову, додатково до основних посадових обов'язків. «Вона реагує на наші звернення, проте так само особливо не може вплинути на ситуацію», — констатує Петро Вигівський. — Нині нам обіцяють, що до Нового року має відбутися черговий обмін полоненими. У вересні, через тиждень після останнього обміну полоненими, відбулася зустріч пані Денісової з родичами політв'язнів. Тоді омбудсман показала мені список, у якому наш син Валентин Вигівський — один із перших. Проте жодних гарантій, звісно, ми не маємо, і на якій стадії нині переговори про звільнення наших заручників, не знаємо».

Відрода — листи

Нині Валентин Вигівський відбуває покарання у колонії №11 селища Утробіно Кіровської області. Його засуджено до 11 років колонії суворого режиму. Судовий розгляд був закритий — усі матеріали засекречені, адвокат підписав документ про нерозголошення. Валентиніві інкримінували 183 статтю Кримінального кодексу Російської Федерації — збір комерційної інформації. Пізніше обвинувачення переключили на 276 статтю — шпигунство. У той день, коли був винесений вирок Валентину, російський телеведучий Дмитрій Кісельов у «Новостях-24» повідомив: «Он обвиняется в том, что хотел разрушить воздушно-космические силы России».

За ці роки Валентин чотири рази бачився з мамою Галиною Василівною, їздила до нього на побачення дружина. Батько лише один раз говорив із ним по телефону, коли ув'язненому дозволили подзвонити ще у Лефортово. Трохи не єдина відрода — листи. «Йому пишуть багато людей і родичів, — розповідає батько. — Не видають синові лише надіслані книжки».

І в російських застінках Валентин Вигівський планує своє подальше життя. Якось зробив креслення заводу, який мріє збудувати, коли повернеться до України. Щоправда, розробку в нього відібрала охорона, коли його з камери вивели на прогулянку... ■

Ніна РОМАНЮК
Волинська область

Наприкінці вересня у Володимирі-Волинському поховали 36-річного Юрія Степанюка. Проводжаючи свого сина й чоловіка на навчальні збори, рідні і в страшному сні не могли уявити, що зустрічатимуть його в труні...

«Іди в намет, відлежуйся»

31 серпня Юрій Степанюк разом з іншими резервістами вирушив на військові збори на Рівненській полігон. Хоча раніше у війську чоловік не служив, бо ще з 18 років був комісований через міжхребцеву грижу. А у 2017 йому зробили складну операцію на коліні, бо порвав меніск. 26 тисяч тоді заплатили за операцію. У Рівному робили.

Останнім часом працював кранівником на птахофабриці. Аж тут — повістка. Кажуть, ще не з таким хлопці служать. Ну, служать так служать, — згадує тато Юрія Володимир Михайлович. — Він у серпні, незадовго до зборів, захворів, гайморит мав, був на лікарняному. Але на полігон поїхав. Не пройшло і двох тижнів, як син почав сильно кашляти. Піде в санчастину, а там дадуть таблетку, надворе розділять: «Іди в намет, відлежуйся». Хлопець, який був із ним у наметі, розказував, як температуру їм міряли. У всіх 37 градусів, такий термометр «хитрий» був. 16 вересня його таки нарешті послухали. Але запалення не виявили. У грудях болить, казали, то це від кашлю. А він уже не міг їсти нічого, інтоксикація почалася.

19 вересня їхала з полігону машина на Рівне і солдат Степанюка, врешті, відвезли у військовий госпіталь. Рентген показав, що в нього вже половини легені немає. Та хворого не покладали в стаціонар, а відправили... назад на полігон.

— Якби він із госпіталю мені подзвонив і сказав приїхати й забрати його, я це того ж дня поїхав би і забрав. Рахунок ішов, може, навіть на години... Якби в госпіталі тоді прокапали, може, все було б інакше. Потім забрали б доліковувати у Луцьк чи Володимир. Не розумію, чому з ним так повелася, — батько ледь стримує сльози.

— Може, боялися, щоб госпіталю статистику не попував? Помре на полігоні, хіба мало їх помирає щороку на зборах?

Чоловік згадує, що 20 вересня, тобто наступного дня, його дружина та брат машиною поїхали забирали Юрія.

— Його вивіз до них якийсь офіцер із солдатом на польову дорогу, навіть не через КПП, а обхідними стежками-дорогами, — каже батько. — Бо через КПП треба було запис у книзі робити, бо без супроводу медика його не мали права від-

ОСОБЛИВИЙ ВИПАДОК

Скільки коштує життя солдата?

Волинського резервіста відправили помирати додому

правляти. Той офіцер на коліні написав якийсь папірець. І так нам сина віддали. Моя двоюрідна сестра у Львові, кандидат медичних наук, сказала, що не можна Юру сильно трусити й далеко транспортувати, але в лікарні його не приймуть без направлення. Дзвонять до мене: іди у військомат по направлення. Я туди, але там направлень не видають.

Тим часом рідні з Юрієм уже дісталися Рівненського військового госпіталю, але там хворого відмовилися покласти до стаціонару. Натомість видали направлення, де вже й діагноз написали — «туберкульоз»!

— Якщо в нього туберкульоз, то чому ж учора ви відправили його назад у частину?! Він же потенційно небезпечний для всіх довкола. А якщо був туберкульоз ще до служби, то як його взяли в армію? І чому не відправили в тубдиспансер для військових у Житомирі? А його назад у намет. Ось таке ставлення до солдата. Люди навіть тварин рятують, а тут...

Одним резервістом більше, одним менше...

Родині не залишалося нічого, як їхати з важкохворим сином додому. По дорозі зрозуміли, що до Володимира-Волинського його не довезуть, тому поїхали до Луцька. У Волинському тубдиспансері зробили цифровий знімок і сказали, що ніякого туберкульозу немає, але внаслідок запалення від легені тільки шматочок здоровий лишився. Як на зло, того дня в Луцьку ще й згорів військовий шпиталь. Тому Юрія повезли у госпіталь для інвалідів війни. Але й там його приймати не хотіли, бо він не атовець і не ветеран, щоб біли нього бігати, а всьогона-всього резервіст. Дарма, що людина теж військова і в цей час іще за документами перебувала на службі.

— А він на тій кушетці вже падає знесилений, бо два чи три дні нічого їсти не їв, не міг... Що робити? Знову дзвонимо до сестри у Львів, вона у МОЗ — і звідти дають команду прийняти. Тоді одразу заворушилися, підвезли каталку, забрали, поставили крапельницю. Звідти «швидка» доправила сина в обласну інфекційну лікарню, де його підключили до апарату штучної вентиляції легень, — не стримує сльіз, згадуючи ті страшні дні, батько. — То була п'ятниця. А в суботу тільки повернулися по-

Юрій Степанюк.

обіді додому, дзвонимо, а він каже: «Щось мені гірше стало». Жінка із сином — знову на Луцьк. Ще переночували біля нього, а о шостій ранку в неділю Юри не стало...

Офіційна причина смерті солдата Юрія Степанюка — правобічна позагоспітальна пневмонія. Чому так швидко він згорів? Можна лише припускати. Чоловік хворів у серпні перед тим, як його забрали на збори, і організм був іще ослаблений. Та хто дивиться на такі «дрібниці», коли треба виконувати план по резервістах?

Батьки покійного вважають, що смерть їхнього сина — на совісті військових медиків. Степанюк був не єдиним, хто проходив службу на Рівненському військовому полігоні й помер у вересні. Другого вересня пішов із життя 39-річний військовослужбовець із Черкащини через гостру серцеву недостатність. Подібні випадки трапляються на цьому та інших полігонах. За роки війни ми вже почали звикати до смерті. Але випадок із Юрієм Степанюком (і не тільки) — особливий. Він — про ціну життя солдата.

Після того, як рідні забрали сина з полігону у важкому стані, у військовій частині ніхто жодного разу не поцікавився, що сталося з їхнім солдатом далі. Одним резервістом більше, одним менше...

Тягаться з військовою правовою машиною простим людям важко. Сте-

панюки написали заяви в різні інстанції, але поки що не почули, хто ж винен у смерті їхнього сина. Проводяться службові перевірки. Скарги направлені до Рівненського зонального відділу військової служби правопорядку. Згорьовані батьки і дружина з дітками сподіваються на справедливість і компенсацію від держави через втрату годувальника. Документи ніби всі зібрали, ще чекають головному довідку про те, що резервіст Степанюк не помер від алкоголізму, наркотиків і не вчинив самогубство. Хоча якими грошима можна замінити сім'ї сина, батька, чоловіка? ■

РЕКОРДИ І МОРАЛЬ

«Героїчно» досмоктавши лапу, почали колихати повітря

Чи винен олімпієць Бубка, що хтось жадає чвар і «м'ясорубки»?

Сергій КРАСЮК
Донецька область

Останнім часом цілком миролюбиву святогірську громаду (а військові дії сюди, на щастя, так і не докотилися) раптово охопив грандіозний шквал пристрастей. Ідеться про заплановане Сергієм Бубкою зведення на лівому березі Сіверського Дінця спортбазу олімпійського резерву. Зокрема, на сполох б'ють освітяни, екологи, діячі церкви та частина місцевого депутатського корпусу, вважаючи це чи не найбільшою загрозою для декількох червонокнижних видів споконвічної паркової рослинності.

Ось, наприклад, думка почесного громадянина міста Святогірськ, Героя України, народного депутата V і VI скликань Бориса Білаша: «Куди не кинь оком — тьмятенна занедбаних пансіонатів, санаторіїв та піонерських таборів. Так ні ж — засвербіло комусь у сідниці посягнути на обмілований і обожнюваний усіма місцями з дитинства зеленкудрий дубовий гай. Навіть я й сам до недавніх пір (доки не почали, на жаль, із роками відмовляти ноги) любив здійснювати його тинистими алеями оздоровлюючі ранкові пробижки, набираючись таким чином додаткових душевних сил і життєдайної енергії для нових літературних звершень. Ну

й, крім того, мене дуже турбує моральний бік питання. Адже зовсім поруч обитель святості — Лавра. Натомість як тут навряд чи, мабуть, обійдеться без горезвісних «відкатів», хабарів, шахрайств та різних земельно-фінансових зловживань...»

А ось цитата з багатово в чому схожого відозвернення доктора економічних наук, колишнього ректора ДІТБ Валентина Данильчука: «Я вважаю, що цей мальничий куточок Донбасу треба всіляко оберігати від надмірного впливу індустрії. Тому запланована тут безжалісна руйнація віковичної діброви сприймається як моєю душею, так і розумом, наче бруталний удар тупим заіржавленим кухонним ножом у безневинне щире незрадливе серце».

І все ж таки, як на мене, особливих шансів в опозиції нема, тому що навіть обласна влада Донецчини — теж на боці Олімпійського комітету. Не кажучи вже про досить серйозні підготовчі витрати на багатокілометрову прокладку асфальтованих під'їзних шляхів, а також складання генерального плану й кошторису майбутньої забудови. Тобто, наскільки я зрозумів після всебічного ознайомлення з доводами обох сторін, занадто вже пізно протестувальники активізувалися... ■

ПЕРЕДПЛАТА-2020

Інтернет для всіх — газета для обраних

Передплатіть «Україну молоду» на наступний рік

«Україну молоду» у своїх відгуках і читачі — як зі столиці, так і з глибинки, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

Триває передплата на «Україну молоду» на 2020 рік як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань України «Преса поштою». Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, ДП «Преса» www.presa.ua.

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємося: якщо ви багато років передплатуєте «Україну молоду» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молоді» на 2020 рік:

на місяць — 65 грн. 62 коп.,
на квартал — 196 грн. 86 коп.,
на півріччя — 393 грн. 72 коп.,
до кінця року — 787 грн. 44 коп.
Передплатний індекс — 60970

Для організацій, юридичних осіб:

на місяць — 85 грн. 62 коп.,
на квартал — 256 грн. 86 коп.,
на півріччя — 513 грн. 72 коп.,
до кінця року — 1027 грн. 44 коп.
Передплатний індекс — 01555

П'ятничний номер:

на місяць — 23 грн. 77 коп.,
на квартал — 71 грн. 31 коп.,
на півріччя — 142 грн. 62 коп.,
до кінця року — 285 грн. 24 коп.
Передплатний індекс — 49497

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере: на місяць — 3 грн. 60 коп., на квартал — 8 грн. 20 коп., на півріччя — 10 грн. 00 коп., до кінця року — 15 грн. 30

Олег ГАНСЬКИЙ

■ КВАДРАТНИЙ МЕТР

Інтуїція — зброя інвестора

Український ринок нерухомості переживає кризу через відсутність законодавства, обвал долара та слабкий контроль за дотриманням будівельних норм

В Україні загострюється проблема незавершеного житлового будівництва. Станом на початок минулого року в нашій державі налічувалося понад 16 тис. об'єктів, які почали будувати, але так і не ввели в експлуатацію: серед яких понад 60% — це об'єкти житлового будівництва. Щоб закінчити всі недобудовані об'єкти, необхідні десятки мільярдів гривень: у державному бюджеті таких коштів просто немає, взяти їх у банківській системі наразі неможливо. Проблема тим часом не вирішується, а кількість «недобудів» зростає.

У Києві і Одесі будьте обачними

Аналітики на ринку нерухомості, які проаналізували 1 167 об'єктів житлового будівництва в Києві, Київській області, Дніпрі, Львові, Одесі та Харкові, дійшли висновку: найризикованішими містами для купівлі житла є столиця держави та Південна Пальміра. Всього 76% об'єктів в Одесі з 161 житлових комплексів аналітики визнали ризиковими, — у Києві таких будинків 55% із 400 комплексів.

Найменша кількість ризикових будівництв — у Харкові: 42% із 71 об'єкта і Дніпрі: 47% із 43 будівництв. Усього ж, за висновками аналітиків, більше половини від усіх споруджуваних об'єктів — а це понад 550 будівництв — підпадають під критерії ризикових будівництв. Понад 27% споруджують без дозволу на будівельні роботи, 34% — без ліцензій на здійснення будівельної діяльності, 33% зводять на землях без належного цільового призначення або без кадастрового номера, у 24% учасників будівництва є податковий борг, а 13% суб'єктів господарювання перебувають на стадії виконавчого провадження.

При цьому прогнози експертів та й самих учасників ринку — невтішні: ситуація на ринку нерухомості, якщо її поліпшитися, то не раніше весни наступного року. Наразі ж ринок завмер у невизначеності — в очікуванні ефективності нещодавно ухвалених законів. Важливий нюанс — подальша доля і функціонал Державної архітектурно-будівельної інспекції, які наразі залишаються невідомими. А саме від діяльності цієї структури, як стверджують експерти, залежатиме, чи стане ринок прозорим. Станом на сьогоднішній день діяльність Державної архітектурно-будівельної інспекції майже повністю паралізована: дозволи на будівництво не видають, як, власне, і майже не вводять в експлуатацію вже збудовані будинки... Окрім того, в Києві налічується близько 50 конфліктних об'єктів, реалізація яких майже заморожена.

Уряд Олексія Гончарука проблему бачить і вже готовий серйозно зайнятися довгобудами: будинками, які так і не введені в експлуатацію. Нещодавно в Міністерстві розвитку громад і територій заявили: вони планують провести інвентаризацію всіх проблемних недобудов в Україні та розробити законопроект, який врегулює питання добудови таких будинків. Як заявила міністр Альона Бабак, нинішні проблеми не вирішували упродовж багатьох років. При цьому посадовець не приховує: до розв'язання проблеми ще далеко, адже вже розроблений законопроект для захисту прав інвесторів у будівництво вона вважає недосконалим і тому ініціює

Українці вклали у первинний ринок житла 35 млрд гривень. Але 60% їхніх інвестицій зависло.

Фото з сайту 1news.zp.ua.

розробку іншого. У робочу групу запросили інвесторів недобудованого житла, а її робота стартувала вже на початку минулого місяця.

Попередній склад міністерства — тоді воно ще називалося Мінрегіонбуд — у липні 2019 року створив документ, який мав би забезпечити завершення проблемних недобудов. У проекті закону прописали норми, які дозволяють скаргитися на забудовників, якщо вони зривали терміни здачі, а також проводити конкурси на нового замовника, який зміг би добудувати проблемний будинок.

Уважно вивчати документи і не купувати дуже дешево

У передмісті Києва на сьогоднішній день затримки з введенням в експлуатацію зафіксовані на більш ніж 60% об'єктів, тоді як у столиці їх кількість досягає 80-90%.

Причин, які породжують утворення недобудов, у суворій українській реальності набирається чимало. Це і нестача коштів у забудовника, і проблеми з документами, і політично-бізнесові протистояння між забудовниками та місцевою елітою, як це було, наприклад, у ситуації із столичною «Аркадою».

Утім фінансова причина, як вважають аналітики ринку, таки є головною: вона може з'явитися через низький фінансовий потік від покупців через низькі темпи продажу або занижену ціну, нестачу чи навіть і цілковиту відсутність стартового капіталу, недооцінку витрат на будівництво. Також далеко не всі майданчики, на яких споруджують житлові будинки, є для цього призначені. Перед девелопером стоїть завдання привести документацію на ділянку і майбутнє будівництво у відповідність до законодавства, що пов'язано як з адміністративними процесами, так і з ризиком непередбачених витрат. Крім того, вже отриманий дозвіл на будівництво може бути скасовано в разі виявлення порушень.

Вузьке місце вітчизняних новобудов — підключення до місь-

ких комунікацій: у переважній своїй більшості існуючі мережі не розраховані на будівництво значних додаткових обсягів житла, а модернізація міських мереж може перетворити майже будь-яку новобудову на збитковий проект.

Учасники ринку додають ще й непрофесійний підхід до будівництва: коли компанія-збудовник неправильно підготувала розрахунки проекту, не мала власного фінансування для його спорудження, а розраховувала тільки на гроші інвесторів.

Ще одна біда — компанії-піраміди, які, залучаючи кошти, навіть не планували завершити будівництво. Поява таких об'єктів була масовою з 2003 по 2008 роки, коли вартість житла росла шаленими темпами: сумарно за цей період вартість квадратного метра зросла у понад 5 разів, а тому ліквідність вкладень у будівництво також була дуже високою. А якщо є можливість швидко і добре заробити, то вона одразу ж приваблює не зовсім чистих на руку ділків.

Відіграє свою роль також і політична й економічна ситуації в країні. Причина кризи на ринку нерухомості у другій половині нинішнього року — загадкове зміцнення гривні, яке відбувається без жодних економічних передумов. Цей фактор плюс бюджетний рівень курсу понад 27 гривень за долар (на три гривні більше реального курсу станом на сьогоднішній день) призвів до того, що покупці не можуть купувати нове житло: ціну зазвичай фіксують у доларах, у валюті громадяни заощаджують на придбання нерухомості, але платежі здійснюють у гривні. А отже, сума виходить більшою, ніж планували потенційні покупці, відтак такі об'єкти автоматично переходять у категорію відкладеного попиту. В окремих проектах, переважно економ-класу, продажі упали наполовину.

Окремо відзначають також авантюризм забудовника: покупцеві на стадії котловану пропонуються відносно дешеві квартири, вартість яких на третину є ниж-

чою за середньоринкові стартові ціни, — тож багато потенційних покупців стають заручниками банального бажання заощадити. У 99% випадків це призводить до проблем: рентабельність будівництва на сьогоднішній день становить від 20 до 30%, а забудовник не буде працювати собі у збиток.

Продавати тільки збудоване

Проблема гостра: за рахунок особистих грошей українців споруджують близько 70% житла. Торік громадяни інвестували у нього майже 35 мільярдів гривень, а це 6% від загального обсягу всіх капітальних інвестицій в країні.

Утім ринок первинної нерухомості, на жаль, залишається диким. І в такій ситуації практично дикого ринку питання захисту інвесторів на законодавчому рівні майже не врегульовано. У «старому» законопроекті, проти якого виступає міністр Бабак, написано: якщо забудовник не дотримується терміну здачі об'єкта в експлуатацію упродовж одного року, інвестор має всі підстави звернутися до виконавчої служби за місцем будівництва з відповідною заявою. І на підставі рішення зборів вкладників об'єкт потрапляє в категорію довгобуду, а тоді разом із землею міг би бути вилученим у компанії-збудовника.

Новий Кабмін вважає, що це вже занадто, і обіцяє розробити новий законопроект. Його деталі не розголошуються, але експерти, яких долучили до створення нового документа, пропонують свої варіанти вирішення проблеми. Наприклад, продавати квартири тільки у введених в експлуатацію будинках. А не на етапі котловану чи навіть затвердження проекту, як це практикується сьогодні.

Інший варіант, який чудово зарекомендував себе на Заході, — заборона на прямі інвестиції в житлове будівництво. Пропонується, щоби гроші йшли на спеціалізований рахунок, доступ до якого забудовник отримає тільки після введення об'єкта в експлуатацію. Також компанія

може будувати свої об'єкти за рахунок банківських кредитів, а вже потім продавати квартири у зданому будинку.

Для українських реалій остання норма означає повний і цілковитий крах галузі. Адже якщо німецький девелопер може взяти банківський кредит під 2-3 відсотки річних, то його український колега, мало того, що працює на значно «мілкішому» ринку, так ще й буде змушений заплатити за користування банківськими грошми у десять разів більше. Тож внутрішні ресурси девелоперів не вистачить на завершення будівництва за власні кошти.

Експерти, як, наприклад Олександр Панфілов, пропонують продумати такий механізм, який би дозволив компанії, у якої виникли труднощі з добудовою, своєчасно повідомити органи виконавчої влади про свої проблеми, а ті, у свою чергу, оголосили б аукціон на добудову серед інших компаній на ринку. Також пропонується на законодавчому рівні закріпити за інвестором юридичний статус покупця чи власника квартири.

Наразі ж, до законодавчого вирішення проблеми, експерти радять покупцям ретельно перевіряти всі документи і звернутися по допомогу до професійного юриста, який допоможе уникнути проблем у майбутньому. Аналізувати, чи у забудовника вже є завершені об'єкти, наскільки було затягнуто термін введення в експлуатацію попередніх будинків, — зробити це можна на профільних форумах або за даними відкритих джерел.

Також непрямым додатковим критерієм можуть бути темпи будівництва, а, наприклад, зупинка будівельних робіт на будь-якому етапі має насторожити потенційних покупців. Обачно інвестувати радять у компанії, у яких цей проект єдиний або всі інші проекти перебувають на ранній стадії будівництва. ■

■ А ТИМ ЧАСОМ...

Інвестиції із запахом нафти

Азербайджанська компанія «Каспін Сервіс» вкладе у будівництво житлового комплексу класу «комфорт+» у передмісті столиці 7 мільйонів доларів. За словами керівництва компанії, український ринок житла, незважаючи на тимчасові труднощі через політичні процеси, дуже перспективний.

Причому найбільші сподівання покладають саме на сегмент «комфорт-плюс», який закавказькі інвестори вважають найзатребуванішим і найменш ризиковим сегментом у житловому будівництві. Житловий комплекс BASA City складатиметься з 9 п'яти- і семи-поверхових будинків на березі озера, що включатимуть у себе найрізноманітніші формати житла: класичні квартири, квартири-студії, сітхауси з власними двориками, апартаменти з видовими терасами, лофти з висотою стель 5 метрів і другим світлом. А також облаштування прогулянкові набережної уздовж озера в голландському стилі, з виділеними зонами для спорту та активного відпочинку, лаунж-зони з відкритим басейном, зон для барбекю, риболовлі. Введення в експлуатацію першої черги заплановано на 1 квартал 2021 року.

Катерина НАКОНЕЧНА

■ АБИТУРІЄНТ-2020

Репетиція ЗНО

До 11 грудня буде оголошено вартість пробного тестування

Український центр оцінювання якості освіти оприлюднив інформацію щодо проведення пробного Зовнішнього незалежного оцінювання. Воно, нагадаємо, проходить задля ознайомлення всіх охочих із процедурою проведення ЗНО, структурою та змістом тестового зошита, порядком доступу до пункту тестування та робочого місця. Пробне ЗНО є платним, вартість тестування з конкретного предмета для одного учасника буде оголошено до 11 грудня 2019 року. В минулому році, нагадаємо, це коштувало 132—139 грн за один тест у залежності від регіону, в 2018-му — 129—137 грн. Отже, є сенс орієнтуватися на ці цифри і надалі.

Реєстрація для участі у пробному Зовнішньому незалежному оцінюванні триватиме з 3 до 24 січня 2020 року на сайті відповідного регіонального Центру оцінювання якості освіти. Для всіх зареєстрованих учасників пробного ЗНО буде створено інформаційні сторінки на цих сайтах, там же до 2 березня буде розміщено інформацію про час і місце проведення пробного ЗНО, а згодом — результати тестування.

Майбутні абітурієнти зможуть попрактикуватися у складанні тестів із двох предметів. Зокрема, з української мови і літератури (пробне тестування відбудеться 21 березня 2020 року), та історії України, математики, біології, географії, фізики, хімії, а також з іноземних мов (англійської, іспанської, німецької та французької). Оскільки пробна сесія з цих предметів відбудеться в один день — 28 березня, то обрати можна лише один із них.

В Українському центрі оцінювання якості освіти наголошують, що особи, які бажають взяти участь у пробному тестуванні, матимуть можливість дізнати-

У березні можна буде потренуватися перед справжнім іспитом.

Фото з сайту zoda.gov.ua.

ся правильні відповіді до завдань пробного тестування та отримати «свій результат», відповідно оцінити рівень своїх навчальних досягнень. А також це допоможе психологічно налаштуватися на проходження зовнішнього незалежного оцінювання та навчитися ефективно розподіля-

ти час при виконанні завдань.

Для отримання результатів пробного ЗНО кожному учасникові потрібно буде занести свої відповіді на спеціальний сервіс «Визначення результатів пробного зовнішнього незалежного оцінювання» у такі терміни: 21—23 березня

■ ДО РЕЧІ

За результатами щомісячного опитування Omnibus Info Sapiens, 58% школярів згодні або швидше, згодні з тим, що система ЗНО забезпечує справедливі умови вступу для всіх абітурієнтів. Також більше половини опитаних (58%) погоджуються, що завдяки системі ЗНО вступники з різних населених пунктів мають рівні можливості вступити до найкращих вишів, повідомляє Освіта.ua. «Запровадження ЗНО стало однією з найбільш успішних реформ незалежної України. Щоразу соціологічні опитування демонструють високий рівень підтримки та довіри суспільства до ЗНО, а особливо серед тих, хто особисто або ж через родичів стикався із ЗНО, — коментує Єгор Стадний, заступник міністра освіти і науки України. — МОН пошириватиме практику застосування ЗНО заради забезпечення справедливого доступу до вищої освіти. Водночас триває постійна робота над удосконаленням змісту тестових завдань для того, щоб ЗНО виявляло об'єктивний рівень знань та, що дуже важливо, вмін застосовувати ці знання».

(українська мова і література); 28—30 березня (історія України, математика, біологія, географія, фізика, хімія, а також англійська, німецька, французька та іспанська мови). Результати тестування з української мови і літератури буде оприлюднено на інформаційних сторінках учасників 27 березня, з інших предметів — 3 квітня 2020 року.

Нагадаємо, щороку на пробне ЗНО реєструються приблизно 200 тисяч учасників. Завзвичай, найактивніше участь у цій «репетиції» беруть школярі у Києві, Львівській, Дніпропетровській, Одеській та Харківській областях. Більшість із них пишуть тести з української мови і літератури, також популярністю користуються математика, історія України та англійська мова. ■

■ ПРОФОРІЄНТАЦІЯ

Як школярі студентами були

Три дні відкритих дверей, які докорінно змінили ставлення до професії аграрія у підлітків із батьківщини Максима Рильського

Максим РИЛЬСЬКИЙ,
заслужений журналіст України

У цьому навчальному році школа імені Максима Рильського в його рідному селі Романівка Попільнянського району на Житомирщині стала учасником програми соціальних інвестицій «Україна — житниця майбутнього» від міжнародної компанії «Байер». Почалося все з відкриття спеціалізованого класу з біології та природознавства. Школа отримала сучасні мікроскопи, комп'ютерну техніку, інтерактивну дошку, інше обладнання. В окулярах мікроскопів перед школярами відкрився дивовижний біосвіт живих організмів, клітин, бактерій.

А потім для романівських учнів почалося не менш цікаве — виїзні навчальні уроки в профільних вишах країни. Учні старших 7—11 класів, як справжні студенти, слухали лекції на кафедрах, брали участь у лабораторних дослідженнях, відвідували музеї.

...Романівка — хліборобський і напрочуд мальовничий край. Усе життя Максим Рильський оспівував красу рідної землі, працю хлібороба:

...Яке це славне слово хлібороб,
...До слів найкращих я вписав його б,

До тих, які ми серцем розумієм.

Мабуть, ці почуття були виховані в ньому ще батьком Тадеєм, який майже 40 років господарював у Романівці й зусиллями якого село перетворилося

Урок біології у спеціалізованому класі школи імені Максима Рильського.

на процвітаюче на всю губернію містечко...

«Ми ставили за мету допомогти школярам віднайти своє місце в житті, свідомо вибрати майбутню професію, прищепити почуття любові до рідної землі, до природи, — каже координатор соціальних програм від «Баєр» Наталія Цуман. — А також відкрити перед молоддю цікавий світ науки».

Отож на перший урок школярі поїхали до Білоцерківського національного аграрного університету. На кафедрі харчових біотехнологій студенти університету напередодні пекали хліб, а романівським школярам запропонували приготувати піцу. Самі місили дріжджове тісто, підбирали інгредієнти, запіка-

ли в печах, а потім смакували. Більше години тримав у напруженні аудиторію декан агробіотехнологічного факультету Валерій Хахула. Мабуть, про чашку петри та метод *in vitro* (в пробірці) діти чули з уроків біології раніше. А от побувати в сучасній біологічній лабораторії вдалося вперше. Побачили, як вирощують, лікують, живлять рослини, які не розмножуються насінням, перед висадкою в ґрунт. Переконалися, що можна отримати ягоди ожини вагою до 15 грамів, а черешні — до 12.

Наступний день «відкритих дверей» уже в Києві — в Національному університеті біоресурсів та природокористування, корпуси якого потопують у зелені Голосіївського лісопарку.

Під час відвідання університетського музею.

Того самого, на узліссі якого облаштував свою садибу ще на початку 50-х Максим Рильський (зараз тут — музей).

Кожна нова кафедра чи лабораторія відкривали перед школярами вікно у світ знань. Скажімо, на кафедрі ентомології дізналися, що з більш ніж мільйона відомих науці комах тільки шість тисяч можна назвати шкідливими. І то відносно. А на кафедрі ґрунтознавства та охорони ґрунтів школярам розповіли, що для формування ґрунту потрібно 5-7 тисяч років. На п'ять років забудьте про хімічні добрива, якщо вирішили зайнятися органічним землеробством, наголовили на кафедрі рослинництва.

А насамкінець, на третій день «відкритих дверей», школярі побували на сучасному підприємстві в сусідньому селі Почуйки, де на власні очі побачили цикл доробки насіння кукурудзи — сушіння, обмолот, калібрування, протруювання, пакування.

«Сільські діти надзвичайно щирі й допитливі. Вони миттєво всмоктують в себе все нове й не-

відоме, — ніби резюмує Тетяна Володарська, директор школи та вчителька біології Романівської школи. — Вже на перших уроках ми відчули наслідки програми: справжня навала запитань і зацікавленість. Ледве встигаєш відповідати й коментувати. Дійсно, ця інвестиція в майбутнє лягла на вдячний ґрунт».

Щоранку учні Романівської школи йдуть на уроки повз зелений пагорб, на якому височить будівля музею родини Рильських. До 1982 року, коли збудували нове приміщення навчального закладу, тут теж навчалися діти. У ній на початку 20-х років минулого століття викладав українську мову та літературу Максим Рильський. А ще раніше, в другій половині XIX століття, тут учителював його батько Тадей, який особисто заснував у утримував школу. Вдень учив дітей, а вечорами — їхніх батьків, селян.

...У людському житті, як і в біології, існує поняття спадковості. Спіймав себе на думці, що на Романівській землі спадковість набуває особливого сенсу. ■

ГЛАС НАРОДУ

Грона гніву

Глевкий млинець земельної реформи

Оксана ГЕВКО
Київ

Якось несподівано назбиралося стільки глобальних проблем, які нинішня влада взялася вирішувати всі і разом, мов одним махом розрубати Гордіїв вузол. А так буває лише в казках чи в легендах, коли «одним махом побивахом». Адже правду мовить народна мудрість: «Сім разів відмірай, а один — відріж», щоб без промахів, без помилок, які виправити потім ой як нелегко.

Так відбувається і з земельною реформою, яку нинішні керманічі надумали вирішити одним помахом руки «диригента» у Верховній Раді — раз, і всі проблеми вирішено, а так не буває. Чомусь це завдання взяли розв'язувати люди далекі від землі, від сільського господарства (у мене також лише далекі родичі залишилися у селі, але тема ця болить мені). Зрештою, і на селі далеко не всі розуміють підступність поспіху в таких речах. Здається, ось дозволять продавати землю — продам свій пай та й куплю собі чи дітям... якесь дрібничку, бо на щось серйозне і вагоме тих грошей не вистачить, ошукають, як і з ваучерами свого часу: хтось скупив їх за безцінь, а сам придбав за них завод чи фабрику, адже в простих людей не назбиралося б грошей скупити достатню кількість тих папірців. Те саме відбудеться і з паями — ну звідкіля у простого фермера стільки готівки, щоб викупити ті паї, а брати кредити під шалені відсотки — це лізти у зашморг, та ще й дітей своїх туди тягнути.

Пригадую, яке сильне враження справив на мене роман нобелівсько-

го лауреата Джона Стейнбека «Грона гніву»: тисячі людей вимушені були знятися зі своїх насиджених місць і виїхати світ за очі, адже їхні ферми були закладені-перезакладені у банках, які просто зганяли людей з їхніх земельних ділянок, що переходили у власність банкірів. На місці маленьких затишних ферм, які стирали з лиця землі гусениці тракторів, найнятих новими хазяями, простягалися безкраї лани, які обробляла одна бригада трактористів чи комбайнерів, а тисячі колишніх дрібних власників гинули по дорозі до землі обітваної — благодатної Каліфорнії, куди вербували обездолених фермерів рекрутингові компанії на збір фруктів. Про дорозі сотні людей гинули, втрагивши віру й надію на кращу долю, доки не наливалися грона гніву, які вихлопувалися у непокору.

Щось подібне може трапитися і з нашими селянами, яким, правда, нікуди буде податися, продавши свою землю, бо новим господарям, які житимуть за кордоном, а капітал зароблятимуть на наших чорноземах, буде байдуже до проблем чужого для них села. Чого не скажеш про нинішніх фермерів (звісно, не всіх), які живуть у тих же селах, де й господарюють, податки сплачують за місцем проживання, які йдуть на розвиток громади — шкіл, садочків, доріг тощо. Мабуть, слід було б проводити роз'яснювальну роботу серед самих селян, пояснювати їм усі загрози, які чекають на них у випадку приходу на їхні землі чужинців-олігархів, які перетворять їхні села на фата-моргану. Боюсь, глевким вийде млинець тої земельної реформи, бо не пропекся як слід... ■

ПОЛІТПАРНАС

Гундяй

Микола ЦИВІРКО
Київ

Гадаєте, Гундяй свої «цноти» — реальної, не згідно з протоколом — не відає, рахуючи банкноти, годинники і «вірних друзів» кола?

Гадаєте, за єдність православ'я він молиться Тельцеві Золотому

і кривиться, немов наївся цавлю, коли про український чує томос?..

Чому б і патріарха Феофіла не притягти сусальним цяцьки блиском, аби пручатися була несила? Звуть на собор, немов на гору Лису,

Гундяй і Путін... Хто ж кому опора? Змагаються у дурноляпстві «браття». Хто з них Содом, а хто із них Гоморра? ...Гряде Михайло зі своєю раттю...

Може, дехто не знає, але Вінниччина настільки багата старовинними замками й палацами, що може помагатися із Галичиною. Одним із них є палац подільського маршалка Комара в Мурованці, який було збудовано в 1805 році, довкола розбито ландшафтний парк, роботами над яким керував ірландський дизайнер Міклер.

Власне, палац будували не на порожньому місці: раніше тут розташовувалося поселення Чурилівці, яке згодом стало Чурилівцями. А вже у шістнадцятому сторіччі польський магнат Полянський збудував кам'яний мур (звідки й взялося «Мурованці»). Будуючи палац Комара, архітектор включив мур у композицію всього ансамблю — кам'яний ескарп бастионного замку з північної, східної і південної сторін, а з західної — фундамент і руїни колишньої замкової стіни. Ця частина палацу виглядає монументально і велично, зі зворотного боку — це звичайна двоповерхова житлова будівля у стилі класицизму. Ці стіни приховують дивні легенди про доньку Станіслава Комара — Дельфіну, яка згодом стала дружиною графа Потоцького, а ще — музою славного музиканта і композитора Фридерика Шопена.

Валентин КОВАЛЕНКО
Бровари, Київська область

ФЕЙЛЕТОН

Пророчий сон Євросоюзу

Недавно досвідченому сивому європейському політику наснився сон. Ніби родичі подарували йому папугу. Який ріже правду-матку в очі. І передбачає політичне завтра краще, ніж віщий бабак характер майбутньої весни.

Коли гості пішли, попка-дурник став за трибуну, вмонтовану в клітку. І почав виголосовувати політичну промову. Про те, що Європейський Союз втомився від України за понад п'ять із половиною років війни між нею і Росією, яка анексувала український Крим та окупувала український Донбас.

* Бо українцям не подобається, що окремі європейські країни, зокрема Німеччина, дозволили Росії на їхніх територіях будувати газопроводи в обхід України.

* Також українцям не до душі, що чимала частина політиків Євросоюзу вмовляє державців України виконати вимоги Путіна. А той хоче, аби Україна не мала ніякої влади на окупованому Донбасі і на його українсько-російському кордоні, але там фінансувала, відбудовувала, розбудовувала міста, підприємства та інфраструктуру, зруйновані Росією. І ще він хоче, щоб Україна амністувала і фінансувала бойовиків, які стануть очільниками і представниками місцевої влади, поліцією Донбасу, депутатами Верховної Ради України, що блокуватимуть її роботу.

* Українцям не до вподоби, що російську делегацію повернули в Парламентську Асамблею Ради Європи і відновили всі її повноваження, попри санкції. Хоча Росія не припинила війну на Донбасі, не повернула Україні Крим, де постійно проводить арешти, порушує права люди-

ни. Українці між собою говорять, що це рішення, ймовірно, спочатку прийняли владні кола окремих країн Європейського Союзу.

* І це не все! Українці молять європейських політиків не знімати санкції з Росії, два десятиліття просяться у НАТО і Євросоюзу...

Словом, Європейський Союз втомився від України! Тим більше що зараз він уже сам потребує її допомоги в боротьбі проти Росії. З останньою в Євросоюзу суцільний кордон на сході, півдні, заході, півночі. «Замуравали, демани!» І вже залишився від Європейського Союзу крихітний уламок колишньої Німеччини та отак усенький пшматочок Франції, часів миру.

Спочатку Велика Британія пішла з Євросоюзу. По-англійськи несподівано. Але, не по-англійськи, помітно. І навіть потім прощалося довго й нудно. Багатьом теж так захотілося.

А потім усі інші землі Європи, крім згаданих та більшої території України, окупувала Росія. Україну не змогла, бо якраз переписалася і українці встигли окопатися. Поталанило.

Росія з горя кинула пити. Цілих два дні не квасила. Але було пізно. Та й за час тверезості росіянам у голови «негасударственніє» думки поналазили. На кшталт «а нащо воно треба», в перекладі з російської великодержавної на цензурну.

Почалося. Командир кричить: «Вставай, страна огромная!» А вони йому: «А на хрінна?» (У перекладі на майже цензурну

мову). І лежать.

Командир їм: «За родину, блін, за сталіна, блін, вперьод, блін!» (У перекладі з великодержавної на цензурну.) А вони біжать назад. Він стріляє по них, вони — по ньому. Ніхто ні в кого не влучає, бо всі п'яні. Так і бігають. Такі матюки стоять, що аж у Брюсселі чути.

У ньому злякалися і здалися. Тепер будуть світле майбутнє у Сибіру. І заводять його у складі російської армії. А хто не злякався, той не закалявся (це не про загартування, задумливо споглядай корін). Але таких хоробрих мало.

Тож хай краще Україна виконає пропозицію шановного пана Франка-Вальтера Штайнмайера, тих часів, коли він ще був міністром закордонних справ Німеччини: проведе демократичні вибори на окупованій Російській частині Донбасу. Он і президент Франції пан Емманюель Макрон закликав реалізувати «формулу Штайнмайера».

Євросоюз цю формулу регулярно реалізовує в окупованих Росією Угорщині, Італії, Нідерландах, Чехії, Сербії, на загарбаних Росією німецьких і французьких територіях тощо. Без виведення окупаційних російських військ. Без повернення біженців, яких, як і на Донбасі, мільйони. Вірніше, з Європейського Союзу та решти загарбаної Європи втекли вже сотні мільйонів людей.

«Формулу Штайнмайера» Євросоюз впроваджує у себе і без демократизації суспільного життя, проводячи вибори

поряд із закатованими та розстріляними непероросійськими кандидатами в депутати і їхніми прибічниками. Зрештою, ці вибори проходять ще й під вогнем російської артилерії.

То чому ж це українці проти виборів у таких умовах? Ну то й що, що громадяни Росії, зокрема російські військовослужбовці, записалися на Донбасі і в Криму захоплені порожніми бланками паспортів України, а також паспортами так званих «ДНР» — «ЛНР»? Ну то й що, що Путін в останні місяці масово роздає громадянство Росії жителям Донбасу? Чому українці проти того, щоб громадяни Росії за гроші України обрали місцеву владу Донбасу і своїх депутатів до українського парламенту?

Йй-бо, українці, як їхні діти. Не хочю каші, хочу борщу. Не хочю борщу, хочу каші. Тільки заважають Євросоюзу торгувати з Росією.

...Тут виступ папуги закінчився, а з ним — і сон шановного європейського політика. І пан політик цьому дуже зрадив. Бо, виявляється, земля Євросоюзу не топче імперський чобіт ерефівського окупанта, не летється кров громадян ЄС — військових і мирного населення. Не подалися в світі з Євросоюзу сотні мільйонів біженців.

Погляд ковзнув по свіжій електронній мапі Європи. На ній усе було, як і до сну: кордони Європейського Союзу упиралися в Україну та Білорусь, збігалися зі східними межами прибалтійських і скандинавських держав. Не було Росії і на півдні, заході та півночі Євросоюзу.

Посмішка політика стала ще ширшою. Але тут-таки він нахмурився. Бо як уже зморилася Україна. Навіть поспати спокійно не дає... ■

■ МИЛОСЕРДЯ

Врятувати дитину — це корупція?

П'ятирічний Ромчик відчайдушно бореться і дивує лікарів

Ніна РОМАНЮК
Волинь

Ця розповідь — про безмежну батьківську любов і мужність, завдяки якій інколи відбуваються справжні дива. У Ромчика Роїка з Володимира-Волинського зупинилося серце, і він не дихав цілих десять хвилин. Після реанімації польські лікарі сказали батькам, що їхня дитина проживе від сили кілька днів. Але хлопчик уже чотири роки бореться за життя і робить великі успіхи.

Ромчик — дивовижна дитина.

«Ця дитина досі ще жива?»

Ромчик — друга дитина в сім'ї. Народився без будь-яких неврологічних проблем, але мав важку патологію — у його печінці не було жовчних протоків. Із таким діагнозом зараз народжується багато дітей. 10 місяців мама з немовлям провела в лікарні, поки хлопчиків у Польщі не провели трансплантацію печінки. Донором стала мама. Гроші на цю операцію, а це 120 тисяч доларів, збирали всією країною. Здавалося, все найкраще вже позаду. Та, виявилось, радити було рано...

Через два тижні після операції дитина почала плакати. Але особливої уваги цьому не надали, думали, просто болить животик. Цілу добу хлопчик кричав, поки не зупинилося серце. Поки лікарів покликали, поки вони прийшли, поки підключили — пройшло хвилин десять. Тобто серце не працювало цілих десять хвилин, а вважається, що мозок людини відмирає на шостій хвилині після зупинки серця. Батьки припускають, що їхньому синові дали занадто велику дозу імуносупресанту, препарату, який приймають позитивно всі з пересадженими органами. Хоча лікарі цього не визнали. Вони вважають, що це так відреагував організм дитини й що всім діткам вони дають таку дозу. Батькам сказали, що Ромчик не живе і проживе від сили кілька днів.

— Коли через рік ми подзвонили в Польщу, щоб здати аналізи, там були шоковані: «А що, ця дитина ще жива?». Жива, і навіть без трубок дихає. Нам зробили МРТ і сказали: «Не надійтеся, що він встане». На що я відповіла, що нам багато чого прогнозу-

вали. Нам казали, що він не витримає багатогодинний переліт до Китаю, а він витримав. Мій хлопчик уже чотири роки бореться. З печінкою все нормально. На маленьких дозах імуносупресантів справляємося, бо як тільки збільшуємо дозу, починається алергія. Він згалі сам не їв, не дихав. А після першого курсу лікування в китайській клініці в Хуа Джоу, звідки ми повернулися нещодавно, уже їсть із ложечки, став набагато активнішим, — не приховує радості від успіхів синочка мама Оля. — Сидіти навіть хоче, голову піднімає, хоча йому це важко дається. Як кажуть китайці, мозок включається в роботу.

«Здорові клітини мозку можуть перейняти функцію пошкоджених»

■ Як китайські лікарі пояснюють цей феномен?

— Дитина маленька, і її мозок ще росте. Тому здорові клітини можуть перейняти функцію тих, що пошкоджені. Але треба працювати й працювати, щоб були результати. У китайській клініці нам проводили не лише реабілітацію, а й медикаментозне лікування. Для відновлення зорового нерва, наприклад, кололи препарати у скроні. В Україні взагалі такого немає. Око в нього розвинене, сигнал із мозку йде, а нерви пошкодилися, коли дитина не дихала. І їх можна відновити препаратами. Вперше таке диво я побачила в Китаї. Також кололи спеціальні препарати по точках на ногах, шії для відновлення діяльності мозку. Зараз закупили ліків на тисячу доларів, щоб удомати колоти. Бо припинити лікування не можна. У

лютому їдемо на другий курс, і тоді вже буде задіяна голкотерапія, бо не можна було відразу давати велике навантаження. Лікар сказав, що є реальні шанси поставити дитину на ноги. Але з допомогою палички. Я відповіла йому: «Ми станемо на ноги і без допомоги палички». Ромчик — дивовижна дитина. Результати обстежень показують одне, а він робить протилежне. І навіть китайські спеціалісти не можуть цього пояснити. Шкода тільки, що все впирається в кляті гроші...

Один курс лікування в китайській клініці коштує 15 тисяч доларів. А Роїкам мінімум треба шість курсів з інтервалом через три місяці. Плюс ще різні обстеження у Львові та Польщі, де вони здають постійно всі аналізи, медикаменти. Все це виливається у космічні суми. Заробити самим такі гроші нереально. Чоловік постійно на заробітках за кордоном. Старша донечка Софійка ходить у другий клас, вона переважно з бабусею. А мама — в постійних поїздках із Ромчиком. Не встигли приїхати, як знову треба їхати.

■ Дехто вважає, що голкотерапію можна в Україні робити, нащо їхати в Китай?

— Для досконалого оволодіння рефлексотерапії треба вчитися роками. Такого досвіду в наших фахівців немає. Мене багато чим подивували тамтешні спеціалісти, — каже мама хлопчика. — Якось син захлюпав носиком, і я попросила виписати рецепт на якусь «пшикавку». Лікарка засміялася тільки. Це, мовляв, ви, європейці, звикли бігти відразу в аптеку навіть при нежиті, а у нас трохи по-іншому. Помажувала біля носика йому трохи — наступного дня нежитю не було.

Оля бідкається, що тепер за них навіть волонтери не хочуть братися, бо йдеться про великі суми. Вона навіть звернулася у відчай до команди Володимира Зеленського. Але звіди надійшла відповідь, що не можуть допомогти, бо це буде вважатися... підкупом і корупцією.

— Врятувати дитину — це корупція? Я чогось, напевне, не розумію в цьому житті. Я ж не прошу грошей на будинок новий чи щось таке. Мені на руки кошти не потрібні. Перерахуйте на клініку. Написала на сторінку Зеленського. Ніхто не відповів. Ігнорують...

Але здаватися ця мужня мініатюрна жінка не збирається. Надто тепер, коли її Ромчик отримав реальний шанс на життя. Бо переконана: треба робити все, що в твоїх силах, і навіть більше. Щоб потім не шкодувати за тим, чого не зробив. Єдина надія Роїків — знову на милосердних людей. Допоможімо їм разом. Номер банківської картки 5168757394873857, ПриватБанк, Роїк Ольга. ■

■ ДОБРА СПРАВА

Побути Сантою

Українців закликають долучитися до різдвяної акції, зробивши подарунок дітям із дитбудинків, безхатченкам чи літнім людям

Катерина БАЧИНЬСКА

Новорічні свята не за горами, а зробити когось щасливим і вручити подарунок можна вже зараз. Організація «Молодь за мир» влаштувала святкову акцію, до якої зможе приєднатися кожен небайдужий. Як зазначають організатори: «Період різдвяно-новорічних свят є тим часом, коли необхідно творити дива. І хтось чекає саме на вашу увагу, подарунок та тепло. Якщо ви впродовж року хотіли зробити когось щасливим або ж маєте бажання долучитися до нашої акції — зараз саме той момент. Адже для когось ваш подарунок може стати чудом», — зазначили в організації «Молодь за мир».

Організатори пропонують охочим стати таким собі «таємним Сантою» і приготувати для бездомних, дітей, позбавлених батьківської опіки, та самотніх людей подарунки. Долучитися до акції можна, просто заповнивши реєстраційну форму. «Ви реєструєтесь, ми надсилаємо вам інформацію про людину, для якої потрібен подарунок. Ви готуєте пакунок і присилаєте або ж приносите його нам. На Різдвяному обіді 25 грудня, 6 або 7 січня ми передаємо подарунок адресатові», — пояснили в організації. Загалом процедура виглядає так: кожному охочому, хто залишить заявку на сайті, на пошту надійде лист із профайлом дорослого або дитини. Там буде вказано його ім'я, вік та інформація про ідеальний подарунок. Передати подарунок можна в офісі в певні дні або переслати «Новою Поштою». Що і скільки дарувати — на ваш розсуд. Якщо потрібно буде, ми доукомплектуємо подарунок. У деяких профайлах немає імен, натомість написано «Бездомний чоловік» чи, наприклад, «Дитина з бідної сім'ї, 8 років» — це допомагає нам зібрати подарунки для всіх-всіх, хто буде на святах, оскільки не завжди можливо заздалегідь знати всі імена», — зазначили в організації «Молодь за мир».

«Це необов'язково має бути те, що зазначається у листі. Досить часто люди надсилають або ж дарують солодощі, щось новорічне або ж іграшки, якщо це подарунок для дітей», — розповіла «УМ» студентка Марічка Вішко, яка вже впродовж чотирьох років долучається до акції. «Особисто для мене різдвяний період починається саме з моменту старту цієї акції. Я щороку з любов'ю долучаюся до цього свята і намагаюся переконати більшість своїх знайомих так само робити добро. Це найменше, що ми можемо зробити, щоб люди навколо стали добрішими», — додала Марічка. Дівчина радить, якщо сумніваєтеся, що ж надіслати, обирати смаколики, теплі шкарпетки, шапки, рукавички або ж теплі пледи.

Також можна оплатити різдвяний обід для бідної людини. Вартість одного обіду — 175 грн. Для цього теж необхідно зареєструватися і обрати «Подарувати обід». Різдвяне харчування для бездомних і бідних, для літніх у будинках престарілих, незаможних сімей та дітей із дитячих будинків сімейного типу будуть організовувати у святкові дні.

«Хто ті люди, яким збираємо подарунки і кошти на обіді? Це люди, яким «Молодь за мир» і Спільнота святого Егідія допомагають протягом усього року: ми щотижня роздаємо їжу бездомним і бідним, відвідуємо три будинки престарілих, займаємося з дітьми і підтримуємо дитячі будинки сімейного типу та інтернати. Ви можете прийти у будь-який день і побачити все на власні очі. Також ми запрошуємо вас взяти участь у різдвяних ініціативах і побачити, як ваш подарунок потрапляє до адресата. Ми є в Києві, Львові, Івано-Франківську, Харкові та Одесі», — зазначили організатори. ■

■ ІНФРАСТРУКТУРА

Брасом за здоров'ям

У двох райцентрах капітально реконструюють басейни

Людмила НІКІТЕНКО
Черкаська область

На Черкащині у двох районних центрах — Чорнобаї та Монастирищі — продовжується капітальна реконструкція басейнів, які відбудовують коштом субвенції Мінмолодьспорту у співфінансуванні з місцевими та обласним бюджетами.

Про це «УМ» повідомили в Черкаській облдержадміністрації.

Як розповідає начальник управління у справах сім'ї, молоді та спорту Черкаської ОДА Максим Зеленський, у березні Кабінет Міністрів затвердив дві постанови про порядок використання коштів на будівництво палаців спорту та басейнів.

«Для отримання субвенції виконавчі органи рад мали подати Мінмолодьспорту пропозиції щодо включення об'єкта інфраструктури до переліку об'єктів, на які планується спрямувати субвенцію. Загалом на розгляд комісії із 24 обласних подано 28 проектів. Із них відібрали 14. Серед них — і проект реконструкції басейну в Чорнобаї», — розповідає пан Зеленський.

За його словами, проект передбачає ремонт конструкцій покрівлі, утеплення фасаду та даху, впровадження альтернативних джерел електроенергії, демонтаж існуючого та монтаж нового обладнання і трубопроводів чаші басейну, оздоблення стін, стелі, підлоги та облаштування умов для людей з особливими потребами.

Водночас із липня цього року в Монастирищі також здійснюється капітальний ремонт спортивного басейну. Роботи фінансуються з черкаського обласного бюджету (це понад 4 мільйони гривень), Міністерства культури, молоді та спорту — це ще 10 мільйонів гривень, та субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення

заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій у розмірі 4,2 мільйона гривень.

Наразі у спорткомплексі, в якому функціонуватиме басейн, уже завершили 80% будівельних робіт. Зокрема, побудували шахту ліфта в підвальному приміщенні та на першому поверсі встановили тепловий вузол, провели штукатурні роботи в роздягальнях, душових та малому басейні. Крім того, вже розпочалися ремонтні роботи в роздягальнях та будівництво парапету на даху. Тепер тривають штукатурні роботи у великому басейні.

Тож недалеко той час, коли і в Чорнобаї, і в Монастирищі відремонтовані басейни приймуть перших відвідувачів. ■

■ ЧАС «Т»

Правда без масок

Преміями «ГРА» відзначили вистави про жінок в АТО та ставлення до героїв із часів Римської імперії

Валентина САМЧЕНКО

Удруге визначили орієнтири для театролюбів і бажаючих приєднатися до когорти шанувальників Мельпомени вітчизняні експерти та міжнародне журі заснованого минулоріч Всеукраїнського фестивалю-премії «ГРА», назвавши найдостойніші вистави та найпрофесійніших творців.

«ГРА» — GRA — Great Real Art — дослівний переклад «велике справжнє мистецтво». Заснована Національною спілкою театральних діячів України премія реалізується за підтримки Міністерства культури України та департаменту культури Київськдержадміністрації. Друга «ГРА» стартувала з початком нинішнього року і збирала до розгляду прем'єри, що вийшли у період із 1 січня по 31 грудня 2018-го.

На початку було 83 заявники до участі. Експерти — відомі й компетентні театральні критики, театро- і музикознавці, переглянувши відео, відібрали 30 кращих постановок, які вже у березні-червні їздили по Україні дивитися наживо. В липні організатори фестивалю оприлюднили шорт-лист із 12 вистав, які пройшли до фінальної частини, а останнього тижня осені вони були показані на столичних театральних сценах, де їх оцінювало вже міжнародне журі. Оскільки проєкт — це не лише премія, а й фестиваль, то глядачі в Києві теж мали можливість скласти особисте враження про фіналістів, відвідуючи покази.

Усі 12 фіналістів — уже переможці. У порівнянні з першою премією-фестивалем «ГРА» у заключному етапі другої було менше вистав із позакіївських театрів. Цього разу до списку фіналістів потрапили Рівненський академічний обласний театр ляльок із «Пливе човен, казок повен»; Одеський національний академічний театр опери та балету з постановкою «Орфей і Еврідіка»; Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької з балетною «Правдою під маскою», яка об'єднала «Пульчинеллу» і «Весна священна» Ігоря Стравінського; та Одеський академічний обласний театр ляльок, який представив «Баб Бабеля».

Резонансна постановка в Одесі білоруського режисера Євгенія Корняга «Баби Бабеля» — це 65 ляльок різних форм і конфігурацій, з півтора десятка акторів, три опові-

дання Бабеля «Король», «Батько» й «Гріх Ісуса», 16+. Вистава з виразним одеським колоритом і гумором: коли хоч смійся — хоч плач. Бєня Крик, Фроїм Грач, Любка Козак, єврейські погроми і погрози «авторитетів» (коли в друзки розлітаються безжально розколоті сокирою поліна-«корови», з яких бризкає «кров»), особлива безправність у всьому цьому жінок, які врешті-решт можуть пробачити кривдникам усі образи і навіть Христа зняти з хреста — все це, здається, не надто зрозумілим лишилося для іноземного журі премії-фестивалю «ГРА». Але видовишно, незвичайно, дотепно і не без моралі.

Оцінювало цьогоріч вистави-номінанти та визначало переможців міжнародне журі у складі: журналіст, музикознавець і музикант Дітер Топп (голова журі, Кельн, Німеччина); історик, педагог та громадський діяч Адам Бала (Варшава, Польща); генеральна директорка Національного театру «Іон Дачіан» в Бухаресті Б'янка Іонеску-Балло (Румунія); драматург, публіцист, театральний критик Томас Ірмер (Берлін, Німеччина); театральна критикиня, перекладачка, драматургиня Жанна Лашкевич (Мінськ, Білорусь).

Формально лишили без відзнак оперу «Орфей і Еврідіка» одеського театру. Хоча володар індивідуальної премії «За найкращу сценографію» — Петро Богомазов, за «Коріолана» Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка, — він же і художник-постановник «Орфея і Еврідіки».

Потужний масштабний шекспірівський «Коріолан» змагався у номінації «За найкращу драматичну виставу» із виставою сучасних українських авторок «Погані дороги» Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра (драматургиня Наталка Ворожбит, постановниця Тамара Трунова).

За Шекспіром (а до того Плутархом), події про Коріолана — це 493 рік до Різдва Христового, Римська імперія. Утім костюми акторів і, як не дивно, зміст постановки переконують, що це — і про українське сьогодення, коли героїв намагаються зробити зрадниками, натовп готовий продатися за гречку (хліб), а маніпуляції «слуг народу» призводять до трагедії. Ефект катарсису від переосмислення глядачами різночасових подій досягається і відточеною грою когорти вже уславлених «франківців»: Наталії Сумської, Богдана Бенюка, Олек-

«Коріолан»: Анастасія Рула, Дмитро Рибалевський, Наталія Сумська.

сія Богодановича, Олега Стальчука, Остапа Ступки. Гра акторів, сценографія і режисерські рішення драми, у прямому значенні з кривавими сценами, настільки бездоганні, що глядацькі захоплення і співпереживання пересилоють відторгнення негативних емоцій.

Режисер-постановник, головний режисер Театру імені Франка Дмитро Богомазов цьогоріч уже став лауреатом премії «Київська пектораль» у номінаціях «За кращу режисерську роботу» і «За кращу драматичну виставу» — за виставу «Коріолан». За версією експертів II Всеукраїнського фестивалю-премії «ГРА», виконавцю ролі Коріолана Дмитру Рибалевському присуджено перемогу в номінації «Найкраща чоловіча роль»; відзначили і найкраще пластичне рішення у постановці Олексія Буська та сценографічне, повторимося, — Петра Богомазова.

Найкращою драматичною виставою назвали «Погані дороги», в яких показують делікатну тему жінок під час війни — конкретної і тому особливо болючої, яку Росія веде проти України на Донбасі. Покажуть шість індивідуальних історій. Узагальнення одне: всі травми мають стати досвідом. Навіть якщо перший 200-й запам'ятовується назавжди, а з десятого хтось уже спокійно може зняти обручку... Вистава 18+. Невульгарно оголені тіла акторів насамкінець навіюють спогад про Адама та Єву — первозданних людей без гріхів та пороків. І наближених до таких — багато. Могло би бути значно більше, якби не Вовка, формуюючи за текстом вистави, той, що ще живий...

За найкраще музичне (звукове) рішення вистави «Погані дороги» отримав індивідуальну відзнаку премії «ГРА» Акмал Гурезов; за найкращу режисерську роботу — Тамара Трунова. До речі, внутрішньоукраїнська тематика цієї постановки стала зрозуміла міжнародному журі, напевно, й тому, що показ супроводжували суб-

«Правда під маскою» Львівської опери. Фото організаторів фестивалю-премії «ГРА».

титри на екранах. (Театр на лівому березі Дніпра збирається зробити це традицією).

Найкращою виставою камерної сцени стала постановка Івана Уривського «Френкен Юлія» за п'єсою шведського драматурга Августа Стриндберга (Київський академічний театр «Золоті ворота») із Віталіною Біблів у головній ролі. Проте журі в індивідуальній номінації «За найкращу жіночу роль» визнали переможницею Інну Скорину-Калабу за роль Христини у цій виставі. Це рішення міжнародного журі викликало чи не найбільше незрозуміння у вітчизняних театрознавців.

Переможцями також стали: у номінації «За найкращу виставу для дітей» — «Король Дроздобород» Київського муніципального академічного театру опери і балету для дітей та юнацтва; «За найкращу музичну виставу у жанрі опери/оперети/мюзиклу» — «Скрипаль на даху» Київського національного академічного театру оперети; «За найкращу хореографічну/балетну/пластичну виставу» — «Правда під маскою»: «Пульчинелла», «Весна священна» Львівського національного академічного театру опери та балету імені Соломії Крушельницької; «За найкращу пошуково-експериментальну виставу» — «Світ у горіховій шкаралупі» Київського академічного театру на Печерську. ■

■ ПРЕМ'ЄРА

Надія не вмирає, якщо за неї боротися

У Києві презентували фільм «Чорний ворон»

Валентина САМЧЕНКО

«Та нам з тобою своє робити, // Відкрити очі і далі йти!» — цими словами у виконанні Святослава Вакарчука закінчується фільм «Чорний ворон» за мотивами повісті Василя Шкляра. У кінотеатрах це кіно — уже цього тижня, з 5 грудня. А стартували передпрем'єрним показом у Києві за участі знімальної групи.

Роман вийшов друком ще у 2009 році, а вже наступного року в автора з'явилася ідея його екранізувати. Після кількох спроб зробити це, врешті-решт, фільм переміг у дев'ятому конкурсному

відборі Держкіно у вересні 2016-го, хоча це ще також не гарантувало незмінності в проєкті. У результаті маємо кіноісторію про українських повстанців проти окупаційної комуністичної влади в 1920-х роках у Холодному Яру на Черкащині для широкої аудиторії, яка хоче бачити сучасне кіно і привична до... серіалів.

Драматичну історичну канву наповнили різними героями і трьома любовними лініями, які розвиваються у суворих умовах утвердження безжального і підступного «новово міра». На «будьоновках» окупантів червоні зірки, а один

із негативних головних героїв Птіцин (який колись неначе був Птахом) незмінно носить такого ж кольору галіфе. У костюмах прихильників Української держави — різні елементи вишивок і традиційного одягу. Така контрасна нарочитість передає ідеологічне і ментальне протистояння (а також може слугувати приводами для обивательського прому стрічки).

Головну роль Івана Черноусова, який бере собі псевдо «Чорний ворон», зіграв відомий за серіалами уродженець Черкащини Тарас Цимбалюк. За телевізійними ролями відомі також ба-

гатьом українські актори Олексій Тритенко, Павло Москаль, Ксенія Данілова та інші виконавці ролей у прокатному фільмі «Чорний ворон». Наживкою для любителів ТБ, яких, схоже, продюсери вирішили заманити і в кінотеатри, — є також і співак Сергій Бабкін. Знахарку-провидицю Явдоху грає легендарна Наталія Сумська.

«Схоже, глядачів зачепило, — відкометував після допрем'єрного показу «Чорного ворона» продюсер стрічки Олександр Ткаченко, нині депутат ВР. — Надія не вмирає, якщо за неї боротися. Холодноярська республіка

Фото зі сторінки фільму «Чорний ворон».

залишилася. В нових поколіннях. Без неї не було б і референдуму за незалежність 1 грудня 1991-го».

Між іншим, на допрем'єрний показ завітав і міністр культури Володимир Бородянський, до недавня телевізійник. ■

■ ДОСВІД

Традиції «маленького Риму»

Опішня вміє бути столицею рідкісного ремесла і планує здобути статус української туристичної Мекки

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Полтавська область

У недавно відремонтованому Будинку культури голова Опішнянської ОТГ Микола Різник не без гордості показав місцевий прапор, з яким його команда виборювала право на адміністративну самостійність рідного селища. Війна з чиновниками за фінансову «автономію» затяглася майже на три роки, тому треба було знайти якусь особливу форму агітації для сусідніх сіл, які б погодилися на територіальне об'єднання. Організований для більшої переконливості автопробіг зі стягом на кабіні, можливо, й не відіграв у доленосному протистоянні особливої ролі, але, як і належить прапору, став символом вистражданої перемоги. До речі, реконструйований клуб, де ще пахне свіжою фарбою і радує погляд нова оргтехніка, — це теж залізний аргумент на користь ОТГ, оскільки будівлю врятували від повного занепаду фактично у рекордний термін. До того часу подібні проекти вважалися такими, що неможливі в принципі, хоча й невідомо, з якої саме причини.

Плюси і мінуси ренти

На опішнянських землях розташоване газове родовище, власники якого сплачують чималу ренту за користування природними ресурсами. Раніше ці гроші осідали в районній казні, тому наприкінці 2017 року, коли була створена ОТГ, селище мало у розпорядженні скромні 8 мільйонів гривень. Утім уже через якихось 11 місяців завдяки перерозподілу фінансів стартова сума зросла майже у 8 разів, і тепер громада вважається «реверсною», віддаючи частину коштів до держбюджету.

Децентралізація у майновій сфері дала вражаючі результати: Опішнянська ОТГ — одна з «наймолодших» у Полтавській області, але її здобутки кількісно й якісно перевищили сумарні досягнення попередніх голів селищної ради за всі роки незалежності. «Коли ми прийшли, працювала тільки одна машина з прибирання вулиць, та й та зупинилася наступного дня, — каже Микола Різник. — Тепер у нас є цілий парк комунальної техніки. Ми також відреставрували спортивну залу на центру фізичного здоров'я, школу, дитсадок «Світлячок» у селі Малі Будища, що теж входить до ОТГ».

До речі, згаданий дошкільний заклад не працював більше 10 років через відсутність ремонту, а тепер тут тепло, красиво і затишно. На черзі — відновлення Малобудищинського клубу, що теж був списаний у небуття через вічне безгрош'я.

У перші ж дні після об'єднання в Опішні створили інвестиційний відділ, який почав займатися пошуком нових фінансових партнерів. Так, за підтримки міжнародної програми «ULEAD з Європою» в оновленому Будинку культури недавно відкрили сучасний ЦНАП, а завдяки участі у проєкті «Питна вода Полтавщини» отри-

мали частину коштів для буріння артезіанської свердловини. «Самі б ми з цим об'єктом ніколи не впоралися, бо вартість робіт перевищувала весь наш річний бюджет до об'єднання, — повідомив Микола Різник, — але тепер наша давня проблема вже вирішена. Загалом, децентралізація — це перший випадок в історії країни, коли повноваження та ресурси не концентруються в центрі, а навпаки передаються на місце, що дає чималий поштовх для розвитку сільських громад. Гріх було не скористатися таким історичним шансом».

Наразі в Опішні відновили занедбаний центральний парк, займаються ремонтом доріг, налагоджують цивілізований збір сміття і облаштовують енергозберігаюче вуличне освітлення, що працює на сонячних батареях. Була спроба освітлити вулиці звичайною електрою, але «Обленерго» запросило для підключення системи таку астрономічну суму, що вирішили скористатися автономним проєктом.

Утім в ОТГ не все так спокійно, як може здатися на перший погляд, бо війна із самостійною громадою не вщухає й понині.

У планах опішнянців — будівництво сторожової вежі, лижний «курорт», будинки відпочинку, зелений туризм.

Влітку, наприклад, Миколу Різника заарештували, звинувативши в тому, що він узяв 12 тисяч хабара за дозвіл відкрити автосервісну фірму. Заступник селищного голови Теймур Мустафаєв тоді повідомив пресі, що підприємець підкинув Різнику пакет із грошима для «підстави», оскільки тієї ж миті до кабінету зайшла чимала група правоохоронців. І хоча справа була шита білими нитками, розголос пішов по всій країні. У жовтні з

Голова Опішнянської ОТГ Микола Різник із символом перемоги.
Фото з сайту ОТГ.

Головний герой Опішнянського музею.
Фото Андрія РОМАНЦОВА.

пана Миколи зняли підозру, але проблема лишилася. Схоже, війна за ренту — з розряду вічних.

«СливаFest» як бренд від «Енеїди»

Влітку цього року Опішнянська ОТГ виграла конкурс Мінкульту «Малі міста — великі враження», запропонувавши на розгляд фактично безпрограшну ідею. Можна навіть сказати, що за своїх земляків замовив авторитетне слово сам Іван Котляревський, який у безсмертній «Енеїді» (ніби і на такий

тори сотні заявок від майстрів, крафтових виробників і підприємців. Враз ожили і господині, які ще пам'ятають давні місцеві рецепти сливових напоїв, начинок, джемів і дивовижних кулінарних страв. Гості так завзято розмітали всю виставлену на продаж смакоту, що опішнянці тепер просять надати фестивалю статусу щорічного, а наступного літа зібралися висадити у рамках заходу додаткову сливову алею.

До речі, «СливаFest» автоматично спричинив і неабиякий комунальний бум,

оскільки завдяки призовим та місцевим коштам громаді вдалося з нуля створити необхідну для прийому гостей інфраструктуру. Тепер на дозвіл тут роблять особливу ставку. «Рента — не вічна. Рано чи пізно вона скінчиться, — каже Микола Різник, — тому вже тепер треба думати про інші способи заробляння коштів». У планах — будівництво сторожової вежі, лижний «курорт», будинки відпочинку, зелений туризм.

Куди ведуть гончарські стежки

Якщо перших земних людей Адама та Єву Господь справді виліпив із глини, то вона неодмінно була опішнянською. Тож не випадково місцеві майстри за епохальною значимістю вважають себе другими після Бога і впродовж багатьох століть підтверджують свій статус конкретним ділом.

Теперішні володарі гончарного круга не лише ремісники, що й далі у дідівський спосіб горщики ліплять, а й художники, які через призму свого мистецтва глибоко осмислюють життя. По світу мислителів подібного гатунку нині лишилося не так і багато, тому вони цю літа з'їжджаються до Опішнянського національного музею українського гончарства на симпозіум і впродовж місяця створюють глиняні шедеври на задалегідь обумовлену тему. Словом, усі дорози сучасних гончарів ведуть до Опішні, яку вони за аналогією називають «маленьким Римом». Частина їхніх унікальних робіт залишається тут, завдяки чому експозиція музею давно виїшла зі стін двоповерхового будинку й тепер займає добрих 20 гектарів.

Блукати між скульптурними шедеврами, які густо «заселяють» схожу на серпантин місцевість, — приємна душевна робота, бо тут кожен витвір мистецтва має свою історію, а земне межє з високим. Скажімо, на центральній алеї є справжній віз, вщент наповнений глиняним посудом (це щоб люди бачили, як у давнину гончарі розвозили свій товар по ярмарках та селах), але є і великий похилений хрест із відбитками людських долонь. Саме так львівський майстер Тарас Левків побачив «Хресну силу», яка трохи похилилася, але ніколи не впаде, оскільки її підтримують мільйони людських рук. «Долучитися до підтримання віри ніколи не рано і не пізно, — запевняє екскурсовод Юлія Нижник. — Знайдіть тут долоньку свого розміру, і тоді загадане вами бажання обов'язково збудеться».

Скульптурний шедевр

«Лев при двох головах» у музеї вважають перлиною своєї колекції, оскільки місцевий майстер Василь Омеляненко зумів чималого за розміром царя звірів (2,5 метра довжиною і майже метр заввишки) виліпити монолітним, тобто без жодного фрагментарного шовчика. У гончарному ремеслі така унікальна праця прирівнюється до дива, тому в музеї «увічнили» не лише скульптуру та ім'я автора, а й шматочок музейного подвір'я, де те диво з'явилося на світ. Юлія Нижник так і каже: «Ось на цьому місці стояло гончарне горно, яке палилося дві доби. Воно мало дві топки, і дрова підкидалися саме там, де були голови». До речі, свій шедевр Василь Омеляненко створив два десятиліття тому. Зараз йому вже 94 роки, а він, слава Богу, й досі працює.

Роботи жінок-гончарів — ще одна окрема історія, яка приємно дивує контрастом. Кілька років тому темою опішнянського симпозіуму був стиль «ню», після якого тут лишилася робота харків'янки Лариси Антонової «Дама з міста». Це навіть не скульптура, а маленька вистава з трьома діючими особами. По центру лежить жінка, на якій з одягу — лише туфлі на підборах і відкладена книжка, а з протилежних боків крізь дірки у паркані на неї дивляться сільські чоловік та жінка. «Яка богиня, — думає вражений дядько, — мені б таку». «От же ж безсоромниця, — хитає головою стурбована тітка, спостерігаючи за обома. — І що ж він такого там побачив?» Словом, два світи, два різних погляди.

А ось наша колишня співвітчизниця, а нині жителька Болгарії Варвара Карнаух побачила «Дизайн людини» вщент зацифрованим, тому її абстрактна людська постать, що примостилася на високому музейному паркані, усяна різними кодами. Одні з них абсолютно конкретні й читаються легко (дата народження і смерті), а між цими двома епохальними подіями маса символів, які потребують окремого тлумачення. «Інформація, що приходиться до нас, — якісно різна, — розкодує символіку майстрині Юлії Нижник. — Темні намистинки відображають негативні новини, рожеві — позитивні, але з-поміж них найбільше нейтральних. Можливо, для нащадків навіть нейтральна для нас інформація буде важливою, тому на деяких із них авторка для більшої пізнаваності зобразила пташечки. Висновок простий: ми повинні брати з інформаційного простору те, що для нас є важливим, бо наші мізки не можуть утримати все».

Утім передати енергетику Опішні, де що не двір, то взірєць української самобутності, — дуже непросто. Сюди варто приїжджати щороку, аби спочити душею. А про туристичні зручності для своїх гостей в ОТГ вже подбали. ■

МАЙСТЕР-КЛАС

«Готуйте натхненно і красиво»

Капуста як кулінарний всесвіт і випічка для душі: рецепти мисткині Марини-Бережі Суржок

Тетяна ЗІНЧЕНКО

Кулінарія буває різною: простою і продуманою, складною, красивою, натхненною, з душею, з любов'ю, сказано ж — творчість. Її наповнення залежить від господині, від натхнення, яке вона, у свою чергу, черпає від тих, кому готує, от такий «колообіг» натхнення в природі.

Мене приємно дивують люди, які кулінарію сприймають як мистецтво краси і добра. Хоч би що вони готували — все зводиться до того, що приготовлене дуже гарне, творче, з душею, креативне і смислове. Марина-Бережа Суржок із мальовничої Сміли, що на Черкащині, не лише творить на кухні для власної родини, а й надихає багатьох господинь саме до красивої кулінарії. Заснований нею ж жіночий клуб «Бережа» — це дружні посиденьки, відтворення народних звичаїв і традицій, обмін корисними порадами, спільне рукоділля і, звісно ж, спільна кулінарія: старі й нові рецепти, старі й нові кухонні девайси, кухонні секрети й нові спільні кулінарні відкриття.

Варенички мої...

Традиція смачно готувати

Марина пише вірші, виготовляє ляльки, панно, шие, малює. Напевне, тепер уже й вона не зможе відповісти, чи ці творчі заняття спонукали до творчості й у кулінарії, чи навпаки — кулінарія надихнула творити далі. Бо ще з часу народження синочка Івасика в приготування вона стала вкладати все, що на душі. Одночасно з народженням от таких віршиків для дитини:

Трюфель і Пантофель — гномики цікаві!

То колотять тісто, то смакують каву.

Кексики й коврижки, бабки-запіканки

Випікають гномики з ночі і до ранку!

Сирники, рулети, слойки, марципани,

Тістечка і тортики, пироги рум'яні.

Трюфель і Пантофель — гномики веселі —

Манник вам зготують, свіжу каву змелють.

Кардамон, кориця, ванілін, какао...

А на вашій кухні є гномики цікаві?

«Ми з дівчатками (так я їх лагідно називаю) започаткували традицію: на кожному засіданні жіночого клубу «Бережа» готувати смачні страви, з добрими думками та енергетикою, з побажанням здоров'я-благодаті, — каже Марина-Бережа Суржок. — Печемо хліб на живій заквасці, з висівками, зерном, горішками, льоном, на меду, живій воді та живій олійці. Цей хліб не тільки смачний, а й цілющий, не цвіте і не псується, через кілька тижнів його можна розмочити у супі чи борщі й смачно поїсти. А на останньому засіданні ми вшанували капусту», — задає вона тему для підбірки наших рецептів.

Пишна цілителька овочевого царства

«Капустою лікував ще Гіпократ, — розповідає Марина. — Свіжий капустяний сік — незамінний засіб при кашлі. Лікує виразку, чинить антибактеріальну дію навіть на золотистий стафілокок. Капуста дуже дієва при серцевих хворобах, нормалізує вагу, допомагає при безсонні, головних болях. А капустяне листячко знімає біль та набряки, запалення, оскільки всі види капусти мають у складі срібло».

Дівчата, поки ще не почалися рецепти — один одного крапий, занотуйте гарну маску для обличчя, яка, за словами Марини, дуже дієва. Перемолоти капусту на м'ясорубці чи збити у блендері (100 г), додати жовток, 5 крапель вітаміну Е та трохи висівок. Нанести на очищену шкіру на 20 хвилин. Все, обличчя знову гладеньке!

«Отже, на одному з останніх засідань клубу ми шаткували капусту разом. На древніх бабусиних шатківницях у древніх мідних мисках, з пісню, жартами, цікавими родовими історіями. І вдалася капуста на славу — хрумка та смачна! На стіл теж приготували усе з капусти. Капусняк (основний секрет якого — терта сира картопелька і відсутність будь-якого смажіння — просто варимо у великій каструлі і часто помішуємо. Бабця варить капусняк: Трохи кропу, ложку солі, Сахарцю від непокори... Куштуємо на смак! Перемелена капуста, Жмені з дві пшона, Помідорів-густо-густо — І мішай до дна! Бабця внучку навчає. Мліє капусняк...» — віршує свій рецепт мисткині.

А головний секрет салату з

Марина-Бережа Суржок: сезон капусти розпочато.

Сметанник із вишнями.

капусти, каже Марина, — дрібно нашаткована капусточка і відразу присолена, перем'ята руками, заряджена енергією добра.

Полюбляєте овочеві мікси — приготуйте капусту з помідорами. Шаткуємо капусту і солимо за смаком, переминаємо. Миємо помідори. У кожен помідорчик вкладаємо по зубчику часнику. Викладаємо шарами: шар капусти, шар помідорів, і так — до горлечка банки. Верхній шар має бути з капусти. Заливаємо охолодженим розсолем: на літр води — 2 столові ложки солі, 2 столові ложки цукру. Залишаємо на 3-4 дні, потім капусту переносимо в холодильник або в підвал.

Восени дуже смакують голубці з грибочками. Білі сушені гриби — запорука вибухового смаку в будь-якій страві, ділиться смачними спостереженнями майстриня Марина. Готуються ідентично до традиційних голубців, але замість м'яса до рису додають гриби. Сушені гриби добре промити, відварити (півгодини), подрібнити на м'ясорубці чи посікти ножем і додати до відва-

реного рису. Посолити і поперчити. У пропарених пелюстках капусти відрізати товсті стебла, викласти на них фарш і закрутити рулетиками чи як намудруете. Засмажте: на олії чи вершковому маслі потимити (в пательні) подрібнену цибулю та моркву, додати томатну пасту, сметану і воду в однакових пропорціях. Залити цим соусом голубці і тушкувати в казанку під кришкою до години.

Котлети рум'яні, бо капустяні

А ще вони — надзвичайно ніжні і пухкі. Смачні і малокалорійні — приготуйте!

Головку капусти подрібнити в комбайні, додати склянку манки, 3-4 ст. л борошна, 3 яйця, сіль і перець. Добре розмішати, сформувати котлетки і обсмажити до зарум'янення. Для підливки подрібнити цибулину і морквину, додати 200 мл томатного соку, сіль, змішати і спасерувати на олії.

Звісно, вареники з капустою!

«Дуже раджу робити тісто за цим рецептом, — продовжує

Марина-Бережа Суржок. — Завжди вдаються смачні, не треба морочитися з великою кількістю борошна і варити можна просто у воді (рівно 5 хвилин цілком достатньо). Тісто на вареники: 2 склянки борошна, склянка окропу, 2 ст. л олії, сіль. Швидко замісити. Варенички не розтягувати, а легко розкачувати качалкою, борошна не підсипати».

Сметанник — пухка насолода

Коли похолодало, треба пекти сметанник, радить Марина. І скликати друзів до столу, тоді жодний холод не лякатиме.

Печеться дуже просто: склянка сметани, склянка цукру, 2-3 яйця, склянка борошна, 1/4 ч. л соди. Збиваємо, додаємо багато родзинок різного виду, горіхів, фініків, вишень. Випікаємо 30-40 хвилин до готовності, нарізаємо на шматочки і присипаємо цукровою пудрою.

Лимонні рулетики

Вони подобаються всім — дуже ароматні й апетитні, спечіть!

Тісто:

300 г білого борошна,

250г масла,

2 жовтки,

2 ст. л сметани,

1 лимон (сік і цедра).

Масло посікти з борошном, додати решту продуктів. Гарно вимісити і поставити на холод на 20 хвилин. Потім нарізати на квадратик, змастити джемом і згорнути в рулетики. Змазати білком. Присипати коричневим цукром і товченими горіхами. Випікати в гарячій духовці при температурі 200-210 градусів 15 хвилин.

«Ще я люблю цікаві начинки власного виробництва, — каже майстриня Марина. — Бузкове повидло, трояндове варення, м'ятний сиропчик, кульбабовий мед — восени та взимку це стає просто казкою-спомином про літо». І обіцяє поділитися рецептами цих чудових смаколиків ближче до сезону квітів. А тим, хто має подібні припаси в себе або інше смачне варення чи джем, радить спекти кошички.

Святкові кошички з трояндовим варенням

Потрібно:

1,5 склянки борошна,

200 масла,

100 г цукру,

1 яйце і 1 жовток.

Масло розтерти з цукром і додати решту продуктів. Замісити тісто і витримати на холоді годину. Тонко розкачати і викласти кружечки у маленькі формочки для кексів. Покласти трояндове варення з горішками (можна будь-яке густе), зверху охайно накрити тоненьким кружечком тіста і випікати 20 хвилин у гарячій духовці.

Цукерки швидко-смачно

«Хто ж від таких відмовиться?» — запитує Марина і диктує рецепт.

Сир — 300 г, горіхи подрібнені — 50 г, печиво «До кави» (чи яке є) — 150 г, трощки меду, можна додати корицю, мак, какао. Охолодити, сформувати кульки, обкатати в різних посипках. Сир брати добре відтиснений.

«Печіть, шинкуйте, квасьте, запікайте, словом, готуйте натхненно і красиво, створюйте цим свято, — радить і закликає майстриня з Черкащини Марина-Бережа Суржок. — Бо хто ж зробить нам свято і красу, як не ми?». Смачного! ■

Андрій Павелко
президент Української асоціації футболу

«Цей рік надав нам можливість не тільки радіти успіхам, а й планувати майбутні перемоги».

Григорій ХАТА

■ ВИЗНАННЯ

Красиві голи — від красунь

Українська асоціація футболу назвала кращих представників футбольного року в країні

Підбивати підсумки року Українська асоціація футболу вирішила в один день із проведенням церемонії вручення «Золотого м'яча» кращому футболісту планети.

Хоча, на думку головного тренера «Динамо» Олексія Михайличенка, у той день можна було б провести поєдинки вітчизняної прем'єр-ліги за участі колективів, які минулого четверга грали свої матчі Ліги Європи.

«І «Олександрія», і «Динамо» могли б краще підготуватися до поєдинків 16-го туру. І один день дуже важливий у підготовці, зважаючи на насичений ігровий календар. Багато футболістів отримують ушкодження через перенавантаження. Проте у понеділок грати не можна, адже УАФ запланувала підбиття підсумків року, хоча попереду ще два тури в чемпіонаті та один — у єврокубках», — наголосив Михайличенко.

Не виключено, що наявні розбіжності між «Динамо» та УАФ послужили тому, що жоден із гравців біло-синьої команди не прибув до НСК «Олімпійський» на церемонію «Футбольні зірки України-2019», хоча п'ятеро динамівців претендували на перемогу в різних номінаціях. Так, Сергій Сидорчук та Георгій Цитаїшвілі були номінантами в категорії «кращий гол сезону», Георгій Буцан перебував серед претендентів на звання кращого голкіпера, Віталій Миколенко — кращого молодого футболіста, а Віктор Циганков — кращого гравця року.

У підсумку, переможцем у своїй номінації став Миколенко, котрий, до слова, напе-

Президент УАФ Андрій Павелко вручає відзнаку кращого футболіста 2019 року в Україні бразильському «гірнику» Тайсону.

Фото пресслужби УАФ.

редодні урочистостей, у матчі УПЛ, отримав травму. Можливо, саме цей факт і спонукав головного тренера «біло-синіх» вдатися до критики організаційних підходів УАФ.

Зрештою, без динамівців гала-вечір вийшов не зовсім повноцінним. Особливо сирот-

ливо виглядала під час нагородження складена з гравців «Шахтаря» та «Динамо» символічна збірна українського чемпіонату, в якій були відсутні п'ятеро представників столичного клубу.

При цьому нагороду кращого тренера року — за яскраве

подолання євровідбору — отримав очільник національної збірної України Андрій Шевченко. Звання кращого голкіпера 2019 року дісталось воротарю «Шахтаря» Андрію П'ятову. Першу ж нагороду урочистої церемонії вручили капітану «гірників» — бразильцю Тайсону, котрого

Андрій Шевченко назвав окрасою українського чемпіонату. А звання кращої футболістки року в Україні виборола Дар'я Апанашенко, котра на позиції форварда останні кілька сезонів захищає кольори чемпіона країни — харківського «Житлобуду-1».

Цікаво, що представниця жіночого футболу — 16-річна Надія Іванченко — дістала головний приз у номінації «кращий гол року», котрий представниця ФК «Ладомір» та збірної України (до 17 років) забила у ворота Сербії під час матчу кваліфікації Євро-2020.

«Для мене перемога в номінації «Гол року» стала несподіванкою. Голи Сидорчука й Цитаїшвілі були також неперевершеними. Я дякую всім, хто голосував за мій гол. Дуже рада, що ця нагорода саме в моїх руках», — відзначила Іванченко.

Щодо володаря «Золотого м'яча», то головну індивідуальну відзнаку в світовому футболі прогнорозовано отримав аргентинський геній із «Барселони» Ліонель Мессі. Кілька місяців тому ФІФА назвала його найкращим футболістом року. Аналогічно у виборі була й колегія «Франс Футболу». Тож у свої 32 роки невтомний бомбардир «гранатово-синіх» отримав уже шостий за ліком «Золотий м'яч». ■

■ БОКС

Битва в дюнах

У столиці Саудівської Аравії завершуються останні приготування до чемпіонського мегабою в супертяжкому дивізіоні

Григорій ХАТА

Боксерський світ завмер в очікуванні повторного чемпіонського побачення супертяжів Енді Руїса та Ентоні Джошуа, котре 7 грудня відбудеться в Саудівській Аравії. Для того, аби американець та британець провели в Ер-Ріяді матч-реванш, там просто неба за два місяці спорудили 15-тисячну арену.

Несподівано втративши чемпіонський статус, Джошуа спробує повернути собі назад титульні відзнаки WBA, WBO, IBF та IBO. При цьому незалежно від підсумку дуелі левовий шматок гонорарного пирога дістанеться претенденту з Британії — 85 мільйонів доларів США. Натомість володар чемпіонських поясів зі США отримає лише 13 мільйонів «зелених». Хай там як, а Енді Руїс переконаний, що перемога знову буде за ним. «Буду змушений завершити боксерську кар'єру Джошуа», — упевнено напередодні бою-реваншу заявив володар чемпіонських трофеїв.

Зрозуміло, що у британського «супертяжа» абсолютно інша точка зору. Проте успішною для Джошуа «битва в дюнах» Саудівської Аравії буде лише у випадку якісно проведеної роботи над помилка-

ми, через які він улітку несподівано звалився з чемпіонського трону.

Готуючись до реваншу, Джошуа заявив, що користувався порадами ексчемпіона світу Володимира Кличка, котрого він, нагадаємо, відправив на спортивну пенсію. Утім їхні дружні стосунки слабшими від того не стали. «Володимир розповідає мені багато про що. Він більш дисциплінований, ніж я, і дипломатичніший. Кличко дав мені поради щодо дієти та тренувань, котрі дозволили мені дещо трансформувати своє тіло. І я знову прагну стати чемпіоном світу», — наголосив Джошуа.

Відзначимо, що WBO зобов'язала переможця бою Руїс — Джошуа зустрітись з новачком суперважкого дивізіону, колишнім абсолютним чемпіоном у важкій вазі, українцем Олександром Усиком. Тож, аби ближче познайомитися зі своїм майбутнім візаві, Сашко на власні очі вирушить спостерігати за мегабоєм до Ер-Ріяду. До того ж в Ер-Ріяді Олександр Усик планує зустрітись з Дерекком Чісорою, аби узгодити деталі можливої очної зустрічі. Співпромоутер Усика — Едді Хірен — уже назвав попередню дату їхнього протистояння, котре заплановане на 8 лютого в Манчестері.

В Саудівській Аравії Ентоні Джошуа спробує взяти реванш у Енді Руїса й повернути собі чемпіонські пояси.

Фото з сайту fightnews.info.

Варто нагадати, що в Саудівській Аравії мав відбутись фінал Світової боксерської суперсерії за участі Усика та росіянина Мурата Гассієва. Однак той бій, в якому йшлося про здобуття титулу абсолютного чемпіона у важкій вазі, організатори WBSS перенесли до Москви. Натомість до аравійців їдуть інші зірки світового боксу. До слова, Джошуа вже кілька тижнів проходить акліматизацію на Аравійському півострові, й подекуди, що в одному зі спарингів він опинився в нокауті.

Як відомо, аналогічну історію Джо-

шуа пережив і напередодні першого бою з Руїсом, який завершився для нього достроковим фіаско. Зрозуміло, що оговтатися від нокауту не так уже й просто, хоча деталей форс-мажору, котрий трапився в тренувальному таборі британця, ніхто не розкриває. Не виключено, що це тактичні маневри команди Джошуа перед відповідальною подією. Зрештою, наскільки вдало видасться спроба Ентоні повернути собі чемпіонські пояси, покаже бій, якого з нетерпінням чекає весь боксерський світ. ■

СІНЕМА

У пошуках кохання і змін

Українська стрічка «Анна» виборола британську кінопремію

Дара ГАВАРРА

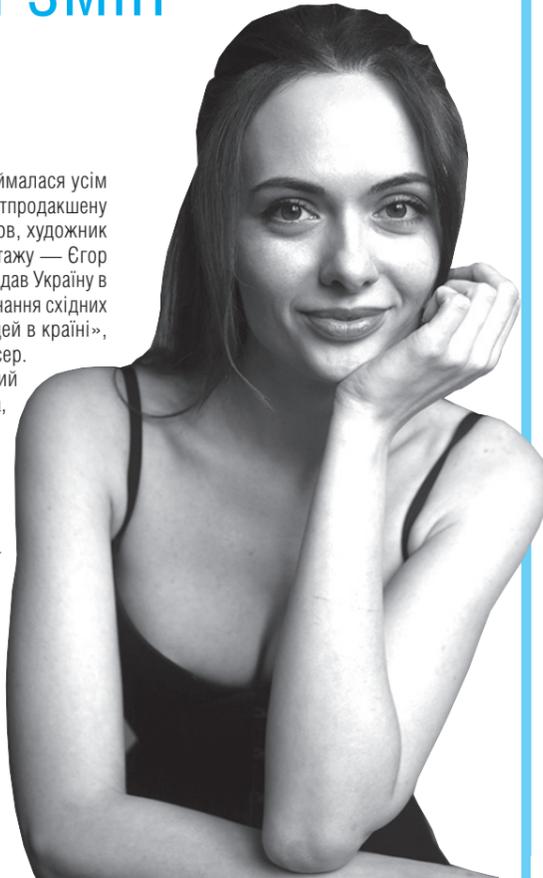
Тема війни на сході України викликає у когось невідомий інтерес, а хтось відмахується від неї, як від мухи у Спасівку. Наші політики намагаються переконати українців, що ми вже набридли Заходу з нашими проблемами. Та раптом виявилось, що ця тема й далі викликає неабияку цікавість глядачів та знавців кінематографа у Західній Європі, про що свідчить нагорода, яку днями здобув наш фільм — Британську кінопремію в категорії «Найкращий короткометражний фільм». Йдеться про стрічку «Анна» — історію матері-одиначки, яка проживає на території України, охопленій війною. Варто зазначити, що у цій категорії було представлено три сотні фільмів, а до номінації дійшло 17, тож було, що називається, з чого вибрати.

Фільм створено міжнародною групою (адже це копродукція Британії, Ізраїлю та України — студій 168 Wardour Filmworks і Blue Shadows Films та української компанії «Ессе Продакшн Хаус»). Режисер фільму — Декель Беренсон має українське коріння, адже його бабуся народилася в Хусті, тож для нього важливо було, щоб знімальна група

була саме українською і займалася усім процесом — від зйомок до постпродакшену (оператор — Володимир Іванов, художник — Кара Балеян, режисер монтажу — Єгор Трояновський). «Уперше я відвідав Україну в 2012 р. Я був у захваті від поєднання східних і західних традицій та від людей в країні», — поділився спогадами режисер.

Сюжет фільму, на перший погляд, тривіальний: Анна, мати-одиначка, живе серед хаосу війни, але прагне якогось змін у своєму житті. Почувши по радіо рекламу, вона йде на вечірку, на якій іноземці шукають амурних пригод. Головні ролі у стрічці зіграли досвідчена актриса театру і кіно Світлана Барандич та молода, але дуже талановита Анастасія В'язовська, а також американський актор Ерік Р. Гіліст.

Анастасія В'язовська
— Анна (по фільму).

Варка ВОНСОВИЧ

Найбільше переглядів у соцмережах набирають фото і відео з домашніми улюбленими — вони такі смішні, кумедні, викликають стільки позитивних емоцій. Та зовсім інша справа, коли ви господар цієї милоти — раптово це пухнасте створіння (особливо це стосується котиків) може перетворитися з домашнього улюбленця на домашнього тирана, який зненацька може напасти на вас з-за рогу кімнати (все ж таки — хижак!) чи несподівано дряпнути, коли щось не сподобається. Користувачі інтернету зробили підбірку знімків ситуацій, коли ці пухнасті дива скидають личину ласкавих створінь і завдають шкоди своїм так званним «повелителям» (бо всім відомо, що коти — ще ці незалежні створіння, які ходять де хочуть і творять що заманеться).

Напередодні новорічних свят незайве нагадати «кошатникам», що найбільша за-

БРАТИ НАШІ МЕНШІ

Домашні тирани,

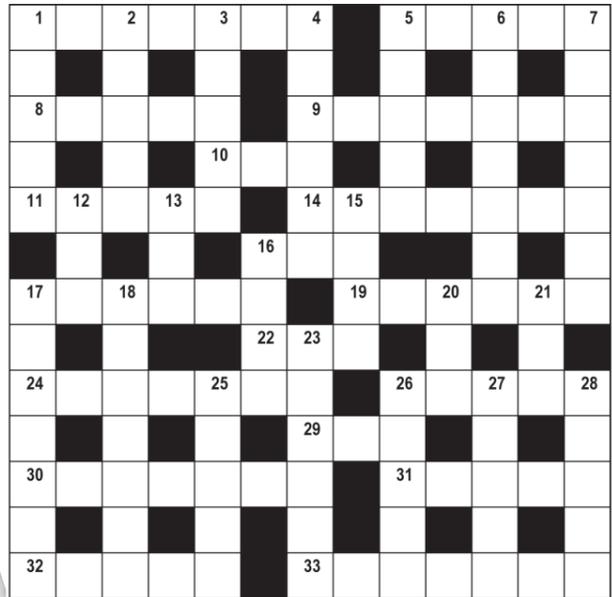
або Безумовна любов

гроза чатує на святковій деревці, прикрашеній іграшками. Хто тримає вдома котиків — краще прикріплюйте ялинки хоч до стелі, інакше всі іграшки будуть розбиті, а саме деревце — повалене. Те саме стосується і вазонів, які стоять на підвіконнях чи таких місцях, із яких їх легко скинути. Жертвами домашніх «вандалів» часто стають настільні лампи, вазы, посуд, який трапляється на шляху пересування чотирилапих.

На одному фото хтось дуже дотепно зазнімкував kota, що всівся на дивну конструкцію, яка мала би слугувати «точилкою»

для кігтів, нібито з думкою — для чого ця хриновина, коли точити «манікюр» можна і об такий звичайний диван (оббивка якого, до слова, на фото звисає клоччям).

А ще у підбірці були смішні фото, на яких кіт-нявкіт заліз на шафу і перелякано чекає, коли ж господар зніме його; портьєри, на яких, мов на качелях, розгойдується муркотик; пиріг, який іще не встиг охолонути у формі для запікання, але вже «надкусаний» підступним ласуном. Словом, навіть попри значну шкоду, яку завдають ці шкідники, сердитися на них просто неможливо.

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №136

По горизонталі:

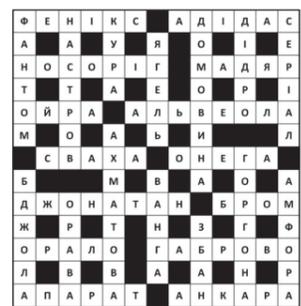
1. Середньовічний чаклун, який, за переказами, умів перетворювати метали на золото, знав секрет доголіття і шукав філософський камінь. 5. ... Ріг — село на Чернігівщині, де народилася Ликера Полусмакова, наречена Тараса Шевченка. 8. Маргінали в Стародавній Греції, яких не допускали до участі у виборах. 9. Переносний мольберт, із яким художники ходять на малюнки з натури. 10. Друг Герди із казки про Снігову Королеву. 11. Рід літератури. 14. Пристрій для розмивання чи розтирання тіла. 16. «Народився ... на саянах в лемківському містечку Дуклі» (Богдан-Ігор Антонович) 17. «В'ється, наче ... неспокійна річка, тупиться близенько до підніжжя гір». (пісня). 19. Автентична назва середньоазійської вівчарки. 22. Людина, що здійснює страту. 24. М'яка дорога тканина, з якою порівнюють революцію 1989 року в Чехословаччині. 26. Підвісна сітка, призначена для спання чи відпочинку. 29. Тайський народ, який католіки ламають на Великдень. 31. Роман Валер'яна Підмогильного. 32. Бурштин. 33. Найбільше місто Канади.

По вертикалі:

1. Гармонійне поєднання кількох музичних звуків або голосів. 2. Східний десерт, від повторення назви якого в роті солодке не стає. 3. Головний атрибут Венеційського карнавалу. 4. Спеціальний знак, який середньовічні майстри стави-

ли на своїх виробках. 5. Канадський і британський боксер-професіонал у надважкій ваговій категорії, олімпійський чемпіон 1988 року. 6. Індійський штат та провінція на сході Пакистану. 7. Заступник чи помічник архієрея у православних храмах. 12. Столиця Італії. 13. Експрем'єрка Великобританії, яка очолила країну після результатів Брекзиту. 15. Самоцвіт. 16. Те, що забивають, коли морочать голову. 17. Те, що не купиш ні за які гроші. 18. Крововилив у мозок. 20. Шанобливе звертання до старших у мусульман. 21. Циганка з драми Михайла Старицького. 23. Титан, брат Прометея, якого боги змусили тримати на плечах небо. 25. Перша професія біблійного Левія Матвія. 26. Легендарний автор «Іліади» та «Одісеї». 27. Член духовно-етичної організації «вільних каменярів». 28. Японське місто, де були підписані протоколи, що регламентують рівень викидів парникових газів в атмосферу.

Кросворд №135 від 3 грудня

ПРИКОЛИ

Приходить Вовочка в школу і розповідає:
— А в мене вчора день народження був, тато мені подарував багато подарунків.
— І що подарував?
— Як завжди — футбольний м'яч і рогатку.
— А ким твій тато працює?
— Склярем.

Із розмови двох одеситів:
— Фіма, ви живете за законом чи по совісті?
— Таки за ситуацією.

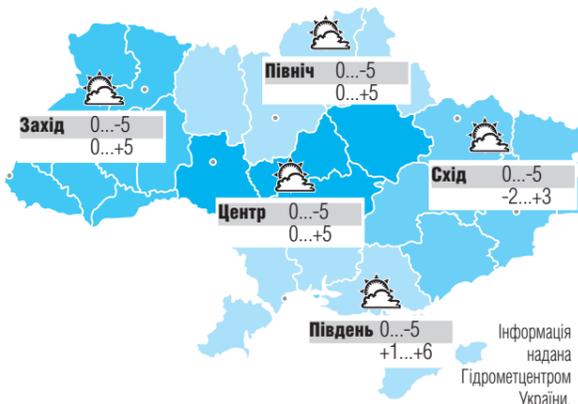
Фіра кокетливо:
— Хаїме, ти віриш у любов із першого погляду чи мені ще раз пройтися перед тобою?

ПОГОДА

5 грудня за прогнозами синоптиків

Київ: мінлива хмарність, без істотних опадів. Вітер південно-західний, 5-10 м/с. Температура вночі -1...-3, удень +2...+4.

Курорти Карпат: мінлива хмарність, без опадів.
Славське: вночі -3...-5, удень +3...+5.
Яремче: вночі -5...-7, удень +2...+4.
Міжгір'я: вночі +6...+8, удень 0...+2.
Рахів: вночі -5...-7, удень 0...-2.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефони редакції: 044-361-62-61;
з мобільного: 094-926-32-61
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua
ukrmoloda@ukr.net

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець — ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію: КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець. Комерційні публікації виходять під рубриками: «Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були!», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана». Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах: «Преса України» — у Києві Зам. 3009136 «Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 737 Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить у вівторок, середу, п'ятницю — суботу (спільний номер) Тираж 86734